

**ÇAĞDAŞ SANATTA ORGANİK VE İNORGANİK
MALZEMENİN KULLANIMI**

Selcan KALIN

**Resim Ana Sanat Dalı
Yüksek Lisans Tezi
Yrd. Doç. Evren KAVUKCU
2017**

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANA SANAT DALI**

Selcan KALIN

**ÇAĞDAŞ SANATTA ORGANİK VE İNORGANİK MALZEMENİN
KULLANIMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Evren KAVUKCU**

ERZURUM – 2017

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Çağdaş Sanatta Organik ve İnorganik Malzemenin Kullanımı " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin basılı ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

23/06/2017

Selcan KALIN

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yrd. Doç. Evren Kavukçu danışmanlığında, Selcan Kalın tarafından hazırlanan bu çalışma 23/06/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Resim Anabilim / Anasanat Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Orhan Taşkesen

İmza :

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Evren Kavukcu

İmza :

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Ayça Alper Akçay

İmza :

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 23/06/2017

Doç. Dr. Ahmet Selim Doğan
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
RESİMLER DİZİNİ	VII
ÖN SÖZ	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ SANATTA MALZEME ÇEŞİTLERİ

1.1. ORGANİK MALZEME	2
1.1.1. Organik Malzeme Çeşitleri	2
1.2. İNORGANİK MALZEME	3
1.2.1. İnorganik Malzeme Çeşitleri	3
1.3. ORGANİK VE İNORGANİK MALZEMELERİN KULLANIMI	4
1.4. ORGANİK VE İNORGANİK MALZEME KULLAMINDA TEKNİKLER	4
1.4.1. Kolaj	4
1.4.1.1. Pablo Picasso	5
1.4.1.2. Georges Braque	6
1.4.1.3. Juan Gris.....	7
1.4.2. Asamblaj.....	8
1.4.2.1. Man Ray.....	9
1.4.2.2. Marcel Duchamp	10
1.4.2.3. Joan Miro	12

İKİNCİ BÖLÜM

MODERN SANATTA ORGANİK VE İNORGANİK MALZEME KULLANIMI

2.1. KÜBİZM	14
2.1.1. Pablo Picasso	15
2.2. DADA	19
2.2.1. Marcel Duchamp	19
2.3. SÜRREALİZM (GERÇEKÜSTÜCÜLÜK):	21

2.3.1. Meret Oppenheim.....	22
2.3.2. Victor Brauner.....	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ SANATTA ORGANİK VE İNORGANİK MALZEME KULLANIMI

3.1. FLUXUS.....	25
3.1.1. John Cage	25
3.1.2. Joseph Beuys	27
3.1.3. Wolf Vostell	32
3.1.4. Yoko Ono	33
3.2. NEO DADA	34
3.2.1. Robert Rauschenberg	34
3.3. POP ART (POP SANATI).....	38
3.3.1. Jim Dine	38
3.4. MİNİMALİZM.....	39
3.4.1. Carl Andre	40
3.5. ARAZİ SANATI (LAND ART)	41
3.5.1. Walter De Maria.....	41
3.5.2. Robert Smithson.....	42
3.5.3. Christo- Jeanne Claude.....	44
3.5.4. Nancy Holt	45
3.5.5. Michael Heizer	46
3.6. TOPRAK SANATI	47
3.6.1. Richard Long.....	47
3.6.2. Dennis Oppenheim.....	49
3.6.3. Hans Haacke.....	50
3.7. EKOLOJİK SANAT	51
3.7.1. Andy Goldsworthy	51
3.8. ART POVERA (YOKSUL SANAT)	52
3.8.1. Michelangelo Pistoletto.....	53
3.8.2. Jannis Kounellis	54
3.8.3. Mario Mer.....	54

3.8.4. Giovanni Anselmo.....	56
3.9. ABJECT ART (İĞRENÇ SANAT)	57
3.9.1. Marc Quinn.....	57
3.9.2. Helen Chadwick	58
3.10. ÇAĞDAŞ SANATÇILAR	59
3.10.1. Damien Hirst	59
3.10.2. Susie Macmurray.....	61
3.10.3. Gyula Varnai	62
3.11.4. Ceca Georgieva	63
3.11.5. Lina Hsiao	64
3.11.6.Timi Pall.....	65
3.11.7. Eduardo Kac	66
3.12. POST MODERNİZM	67
3.12.1. Ana Mendieta	67
3.12.2. Guiseppe Penone	68
SONUÇ.....	70
KAYNAKÇA	74
ÖZGEÇMİŞ.....	77

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇAĞDAŞ SANATTA ORGANİK VE İNORGANİK MALZEMENİN
KULLANIMI

Selcan KALIN

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Evren KAVUKCU

2017, 77 Sayfa

Jüri: Yrd. Doç. Evren KAVUKCU (Danışman)
Doç. Orhan TAŞKESEN
Yrd. Doç. Ayça ALPER AKÇAY

Sanat tarihi boyunca sanatçı farklı malzemelerle çalışmalar yapmıştır. Bir kısmını doğadan hazır alıp bir kısmını da form vererek eser oluşturmuştur. Bu kendine özgülüğün ifadesidir. Sanatçının kullandığı her bir malzeme sanatçının dünyasını bize yansıtmaktadır. Bu durum sanat eserinin özgünlüğünü niteler. Özgünlük, sanatçılara doğadaki her şeyi çalışmalarına aktarmaya yardımcı olmuştur. Doğadaki, somut malzemeler sanatçının yaratıcı düşünme yetisine kaynak olmuştur. Örneğin ağaç, toprak, taş, kaya, demir ve metal parçaları... vb. organik malzemeler. Ayrıca inorganik olan boya, atıklar, kimyasal maddeler gibi malzemeler de sanat oluşumunda sanatçıya ilham kaynağı olmuştur. Tüm bunlar aslında doğa felsefesinin ve estetiğın uyandırdığı biçimlerdir. Bu biçimleri kolaj, asamblaj gibi tekniklerle ve döneme göre değişen Kübizm, Dadaizm, Sürrealizm, Fluxus, Neo Dada, Pop Art gibi akımlarla sanat eseri düşünce ve formda şekillenen bir nitelik kazanmaya, insanlığın var olduğu müddetçe devam edecektir. Çalışmadaki amacımız doğadan yola çıkarak kullanılan organik ve inorganik malzemelerin modern sanatlarda kullanımını ve yansımalarını görmektir. Kullanılan bu malzemelerin organik ve inorganik ayrışmasını görmek, sanatçıların bu malzemelerin nereden geldiğini, nasıl kullanması gerektiğini belirtmeye çalıştık. Bazı sanatçılar organik malzeme kullanmayı ön plana çıkarırken bazıları da geri dönüşüm malzemesi olan inorganik olan malzemeleri eserlerinde kullandığını görmüştür. Bazı sanatçılar ise organik ve inorganik malzeme ayrımı yapmadan her ikisini de sanat eserlerinde yansıtmıştır. Bu çalışmayı yaparken yerli kaynaklardan yararlanıldığı kadar yabancı kaynaklardan da çeviri yapılarak tezde yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Organik, inorganik, doğal, doğal olmayan, endüstriyel malzeme.

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****Selcan KALIN****IN CONTEMPORARY ART USE OF ORGANIC AND INORGANIC MATERIALS****Advisor: Asst. Prof. Dr. Evren Kavukcu****2017, 77 pages****Jury: Assist. Prof. Evren KAVUKCU (Advisor)****Assoc. Prof. Orhan TAŞKESEN****Assist. Prof. Ayça ALPER AKÇAY**

Throughout the history of art, the artist have used different materials. They perform art by taking some of those materials from nature of itself and giving shape other materials. This means the expression of originality of the artists. Every different material the artist uses reflects his/her world and at the same time this describes the authenticity of art. Authenticity provides artists an easy way to add all materials which come from nature in their works. Concrete materials in nature such as tree, clay, stone, rock, iron and metal pieces form a kind of source for artist's creative thinking. Furthermore, materials like paint which is organic, waste, chemical have been used by the artist as a source of inspiration to perform art. Actually all those things are awaken forms of the philosophy of nature and aesthetics. These patterns are transformed by techniques such as collage, assemblage and by cube changes in gouge, such as Dadaism, surrealism, fluxus, neo dada and pop art. The artwork will continue to exist and gain a qualification that is shaped in the thoughts and forms under the influence of the movements like Cubism, Dadaism, Surrealism, Fluxus, Neodada, Pop Art as long as the mankind exists. The aim of this study is to express and evaluate the usage and the reflections of organic and inorganic materials in modern arts. We try to demonstrate disintegration of all those organic and inorganic materials and to evaluate where all these materials come from and how the artists use them. Some of the artists give importance to use organic materials whereas others prefer recycling materials. Some others reflect both of them without showing any preference between organic and inorganic materials. In this study, both local and foreign sources which are translated into Turkish have been used.

Keywords: Organic, inorganic, naturel, unnatural, industrial material.

KISALTMALAR DİZİNİ

çev.	: Çeviri
s.	: Sayfa no
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri
YKY	: Yapı Kredi Yayınları
yy.	: Yüzyıl

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1.1. Pablo Picasso, "Bambu Sandalyeli Natürtmort", 1912, Oval Tuval Üzerine Yağlıboya ve Muşamba, Kolaj, 30x38 cm.....	5
Resim 1. 2. Georges Braque, "Keman ve Boru'LeQuodition', 1913, tebeşir, karakalem, kolaj, kağıt, 106 x 74 cm, Georges Pompidou Centre, Paris, Fransa	7
Resim 1.3. Juan Gris, "Kahvaltı", 1914, 80.9x59.7 cm Modern Sanat Müzesi, New York.....	8
Resim 1.4. Man Ray, "Hediye", 1958 (1921 orijinalinin kopyası), Boyalı demir ve Çiviler, 15.3 x 9 11.4 cm (Modern Sanat Müzesi).....	9
Resim 1.5. Marcel Duchamp, "Bisiklet Tekerleği", <i>Ready-made</i> , 1963,.....	10
Resim 1.6. Marcel Duchamp "Çeşme" <i>Ready-made</i> , 1917/1964.....	11
Resim 1.7. Joan Miro, Şiirsel Obje, 1936.....	12
Resim 2.1. Sanatçının stüdyosunda 242, Bulvar Raspail Paris, 9 Aralık 1912'de ve sonrasında kurulum. Jelatin gümüş baskı, 33/8/41/2" (8,6x11,5cm) Özel Koleksiyon Fotoğraf: Nesne 31.2011 Pablo Picasso/Sanatçı Hakları Derneği (ARS), New York.....	16
Resim 2.2. Pablo Picasso, "Gitar", 1912, Tabaka Metal ve Tel.77,5x35x19,5cm. Modern Sanat Müzesi, New York.....	16
Resim 2.3. Pablo Picasso, "Gitar", (100x63,7x18 cm) Karton, teneke, tel, boyanmış tahta, metal parçalar, Özel Koleksiyon, Paris 1914.	17
Resim 2.4. Pablo Picasso, "Heykelleri", 1902-1960, Picasso Ulusal Müzesi.	18
Resim 2.5. Pablo Picasso, Boğa Başı, 1943, Bisiklet Dümeni ve Oturağında Kalıp alınmış Bronz, 42x41x15 cm	18
Resim 2.6. Marcel Duchamp"Neden Rose Sleavy Hapşırmasın?", 1921/1964 <i>Ready-made</i>	20
Resim 2.7. Marcel Duchamp,1200 kömür Çuvalı,1938	21
Resim 2.8. Meret Oppenheim, "Kürkle Kaplı Fincan, Çay Tabacağı ve Kaşık", 7 cm. 1936, Modern Sanatlar Müzesi, New York.....	22
Resim 2.9. Victor Brauner, "Kurt Masa", 1939, 1947.	23

- Resim 3.1.** John Cage, "Fransa'nın Grenoble kentinde mantar toplamakta" (Bahar 1972), Eylem. 26
- Resim 3.2.** Joseph Beuys "Avrasya Sibiryası Senfonisi" 1966, Malzeme: Tebeşir tahtası, boyalı çubuklara bağlı bir tavşan, keçe ve yağ, 183x230x50 cm, Modern Sanat Müzesi, New York. 28
- Resim 3.3.** Joseph Beuys, "Bataklık Eylemi", 1971.....29
- Resim 3.4.** Joseph Beuys, "Ben Amerika'yı Seviyorum, Amerika'da Beni Seviyor" ,1974, Performans 29
- Resim 3.5.** Joseph Beuys, "Ölü Bir Tavşana Resimleri Nasıl Açıklayorsunuz?", 1974, Performans. 31
- Resim 3.6.** Joseph Beuys, 7000 Meşe', 1982. 32
- Resim 3.7.** Wolf Vostell, "Depresyon",1975, Hannover Sanat Müzesi, Almanya.....33
- Resim 3.8.**Yoko Ono, "Ex-it", İstanbul Modern Müzesi, 2016.....33
- Resim 3.9.** Robert Rauschenberg, "Cariye", 1955 / 1958 Malzeme: Ahşap, tel, çim, malzeme, fotoğraf, metal, doldurulmuş horoz, 4 adet ampul.....35
- Resim 3.10.** Robert Rauschenberg "Monogram", 1955 / 1959 Malzeme: Doldurulmuş keçi, araba lastiği, tenis topu ve karışık teknik uygulanmıştır. Boyut:42 x 63 x 65 cm. 36
- Resim 3.11.** Robert Rauschenberg, "Kanyon", 1959 Malzeme: Yastık, Doldurulmuş Kartal, İp ile karışık teknik uygulanmıştır. Boyut: 87 x 70 x 24 cm.....37
- Resim 3.12.** Jim Dine, "Saman kalp", 1966/69,demir levha, saman, 157.5 x 182.9 x 35.6, Özel Koleksiyon, New York. 39
- Resim 3.13.** Carl Andre 'Eşdeğer VIII', tuğla, 1966 12x229x68 cm, Tate Modern, Londra Carl Andre/Vaga, New York and DACS, London. 40
- Resim 3.14.** Walter De Maria,Yıldırım Alanı (The Lightning Field),1977, 400 cilalı paslanmaz çelik direk, 1x1, 6km Catron Country, New Mexico 42
- Resim 3.15.** Robert Smithson, "Sarmal Dalgakıran", 1970 Bazalt kaya ve toprak 457x4.45m.Tuz Gölü.....43
- Resim 3.16.** Christo- Jeanne Claude, "Sarılıp Sarmalanmış Kıyı", Avustralya, 1969,..44
- Resim 3.17.** Nancy Holt, "Güneş Tünelleri" (Sun Tunnels),1973-76,Beton Çap:2,44cm,Uzunluk: 550cm (her biri için), Büyük Basın Çölü, Utah 45

Resim 3.18. Michael Heizer, ‘Çift Negatif’, 1969,Riyolit(kayaç) ve kum taşının 240,000 yer değişimi, 457.2x15.24X9.14m.Mormon Nesa, Overton, Nevada.....	47
Resim 3.19. Richard Long, "Himalaya’da Bir Çizgi",1975.	48
Resim 3.20. Dennis Oppenheim, "Yönlendirilmiş Buğday Ekimi",1969,Toprak ve Buğday Tohumu, Hollanda	49
Resim 3.21. Hans Haacke, "Çimen Büyüyor", 1966-1969.....	50
Resim 3.22. Andy Goldsworthy, " Fırtına Kralı Duvar", 1997-1998,60 × 27342 in 152.4 × 69448.7 cm.....	51
Resim 3.23. Michelangelo Pistoletto “Paspas” ,1976 – 1997, Malzeme: Hindistan Cevizi Hazır Örme Paspas, Tate	53
Resim 3.24. Jannis Kounellis, " Cavalli(ATlar)",Galleria L’Attico, Roma’da sergilenmiş, 1969	54
Resim 3.25. Mario Merz “Altın Külçesi (Lingotto)”, 1968, 262x 313 x 114cm, Malzeme: Çalılık, balmumu ve çelik.	55
Resim 3.26. Giovanni Anselmo, “İsimsiz”, 1968, Musee National d’art Moderne, Paris	56
Resim 3.27. Marc Quinn, “Self (Kendi)”, 1991, Kan, Paslanmaz Çelik, Akriik, Soğutma Ekipmanları, 205 cmx60cmx160cm,Saatchi Koleksiyonu, Londra.	58
Resim 3.28. Helen Chadwick, ”Loop My Loop” (Düğümleirim), 1991, cibachrome, ...	59
Resim 3.29. Damien Hirst, "Yaşayan Birinin Zihninde Ölümün Fiziki İmkansızlığı", 1991,Ölü Kaplan Köpekbakığı, Cam, Çelik ve %5 formaldehid solüsyonu (2,13x5,18x2,13m) .Saatchi Koleksiyonu, Londra	60
Resim 3.30. Damien Hirst," Kelebekler",1991.....	61
Resim 3.31. Susie Macmurray, “Spawn(Yumurtlamak)”, Balon ve Su, 2012.....	62
Resim 3.32. Gyula Varnai,”Now I Know (Şimdi Biliyorum)”, Tahta parçaları, Enstalasyon, 2008.....	62
Resim 3.33. Ceca Georgieva," Yeşil Eco Chic Takı",.....	63
Resim 3.34. Ceca Georgieva, “Good Morning (Günaydın)”, 2000.....	64
Resim 3.35. Lina Hsiao,"Visceral Gouda", Image Galerisi, Brooklyn.	65
Resim 3.36. Timi Pall, "Dönemin Günlüğü".	66

Resim 3.37. Eduardo Kac, " Yeşil Floresanlı Tavşan(Alba)",2000,Hawai Üniversitesi, Monoa.....	66
Resim 3.38. Ana Mendieta",Ada",1981.	68
Resim 3.39. Guiseppe Penone, "On İki Metrelik Ağaç",1980-82,Tate.....	69

ÖN SÖZ

Evren, içinde doğal ve doğal olmayan her türlü oluşumu barındırır. Bu durum sanatçının malzemesinin belirleyicisidir. Sanatçı bunu organik ve inorganik bir sanat algısıyla ele alır. Asıl olan sanatçının bakış açısı ve sanat eserinin özlülüğüdür.

Geleneksel dönemden modern döneme kadar uzanan süreçte gerek organik gerek inorganik gerekse hem organik hem de inorganik malzemeler sentezlenerek bir kurgu ya da bir gerçeklik resmi çizile gelmiştir. Tez çalışmam da sanat eserinin doğal ve doğal olmayan tarafıyla görende, izleyende uyandırdığı temaya değinmek istedim. İnorganik çalışmamı sunmaya çalışacağım.

Tez çalışmalarım boyunca desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Evren KAVUKCU'ya ve çalışmalarım da yanımda olan Arş. Gör. Hatice DOĞAN' a teşekkürü bir borç bilirim. Tüm hayatım boyunca yanımda olan aileme de çok teşekkür ediyorum.

Erzurum - 2017

Selcan KALIN

GİRİŞ

Yüzyıllar boyunca sanat anlayışı, sürekli kendini yenilemiş ve toplumsal yaşamın adeta sanatın aynası olmuştur. Bu yaşam hem biçimsel hem de öze dönük bir yansımanın ifadesidir. Sanatçı ilk olarak doğayı sanat malzemesi olarak kullanmıştır. Aslında yaşam koşulları insanoğlunun sanat anlayışını etkilemiş ve bu yaşam koşullarını mağara duvarlarına resmetmiştir. Tarihsel süreçte bu resimler primitif dönemde ilk mağara resimleri olarak adlandırılmıştır. Sanat tarihi boyunca sanatçı farklı malzemelerle çalışmalar yapmıştır. Bir kısmını doğadan hazır alıp bir kısmını da form vererek eser oluşturmuştur. Bu kendine özgülüğün ifadesidir. Sanatçının kullandığı her bir malzeme sanatçının dünyasını bize yansıtmaktadır. Bu durum sanat eserinin özgünlüğünü niteler. Özgünlük, sanatçılara doğadaki her şeyi çalışmalarına aktarmaya yardımcı olmuştur. Doğadaki her bir malzeme sanatçıya farklı somut ve soyut çağrışımlar uyandırmıştır. Tüm bunlar aslında doğa felsefesinin ve estetiğin uyandırdığı çağrışımlardır. Bu çağrışımlar sanatçının elinde bulunan malzemenin kullanımında farklı düşünmesini sağlamıştır. Bu düşünme ile değişimler başlamıştır. Endüstri sanayisinin gelişmesiyle modernleşen dönemde insanın nesneye olan bağlılığı hızlı bir şekilde artmıştır. Nesne ile bağlantılı olan insan, oluşturacağı ürüne kendisi şekil vermiştir. Bu şekiller kolaj, asamblaj gibi teknikler kullanılarak döneme göre değişen Kübizm, Dadaizm, Sürrealizm, Fluxus, Neo Dada, Pop Art gibi akımlarla sanat eseri düşünce ve formda şekillenen bir nitelik kazanmaya, insanlık var olduğu müddetçe devam edecektir.

Çalışmadaki amacımız doğadan yola çıkarak kullanılan organik ve inorganik malzemelerin modern sanatlarda kullanımını ve yansımasını görmektir. Bu malzemelerin organik ve inorganik sentezini yapmak, nereden geldiğini, nasıl kullanıldığını sanatçıların eserlerinde göstermeye çalıştık. Bazı sanatçılar organik malzeme kullanmayı ön plana çıkarırken bazıları da geri dönüşüm malzemesi olan inorganik olan malzemeleri eserlerinde kullanmayı tercih etmişlerdir. Bazı sanatçılar ise organik ve inorganik malzeme ayrımı yapmadan her ikisini de sanat eserlerinde yansıtmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ SANATTA MALZEME ÇEŞİTLERİ

1.1. ORGANİK MALZEME

Organik, sözcüğünün sözlük anlamı “*Doğal yollarla yapılan*” anlamına gelmektedir. (TDK, 2005: 2792) organik kelimesinin kökeni etimolojik olarak Fransızcadan “*organique*” “Bir organa veya organizmaya ilişkin” sözcüğünden alıntıdır. Fransızca Sözcük Eski Yunanca “*Organikos Opyavikoç*” “*Araçsal Organsal*” sözcüğünden alıntıdır (<http://etimolojiturkce.com/kelime/organik>).

Organik malzemeler, hammaddenin doğal yollarla oluşan malzemeleridir. Doğada hazır bulunan su, toprak, ağaç, taş, kaya, bitki tohumları, demir, kömür gibi malzemelerdir. İnsanoğlu bunları doğada hazır bir şekilde bulmuştur. Doğadaki bu malzemeler sanata da öncülük etmişlerdir. Bazı sanatçılar doğayı bir sonsuz galeri olarak düşünmüş ve eserlerinde kullanırken bazıları da doğadaki bu malzemeleri eserlerinin içerisine taşımışlardır.

1.1.1. Organik Malzeme Çeşitleri

Organik Malzemeler, doğal yolla elde edilen sentetik gübreler, kimyasal maddelerin kullanılmadığı süreçten geçirilen besin, tekstil...vb. malzemelerdir.

Özellikle bu malzemeler toprak, su ürünlerinde orman ve tekstil sanayisinde kullanılmaktadır.

Organik malzeme çeşitlerinden biri olan toprak, arzın dışını kaplayan, kayaların ve organik maddelerin türlü ayrışma ürünlerinin karışımında meydana gelen içerisinde ve üzerinde geniş bir canlılar âlemi barındıran, bitkilere durak ve yeni besin kaynağı olan muayyen oranlarda su ve hava ihtiva eden bir maddedir (Akalin, 1968: 11).

Su, hidrojenle ve oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan renksiz, kokusuz, tatsız maddedir (TDK, 2005: 3261). Su, doğada var olan organik bir maddedir.

Organik malzemelerden biri olan Ağaç, meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki (TDK, 2005: 56). Doğada bulunan çiçekler, ağaçlar ve bütün bitkiler, organik maddeyi oluşturmaktadır.

Aslında, rutin hayatımızda bu malzemelerle birlikte iç içe yaşıyoruz. Bu yüzden organik malzemeler bütünüyle hayatımızın bir parçası halindedir.

Sanatsal olarak baktığımızda sanatçı, doğada bulunan bütün malzemeleri kullanmış doğayla sanatı birleştirip eserlerine yansıtmıştır.

1.2. İNORGANİK MALZEME

İnorganik sözcüğünün kelime anlamı “Hücrelerin cansız bölümleri” anlamına gelmektedir. (TDK, 2005: 1762) İnorganik kelimesinin kökü Fransızca “*inorganique*” şeklindedir.

İnorganik malzemeler, organik malzemelerin farklı şekillerde ve farklı yollarla işlenmesiyle elde edilmiştir. İnorganik malzemeler organik malzemeler gibi doğada hazır şekilde değildir. İnorganik malzemelerinde kaynağı organik malzemelere dayanmaktadır. Sanatçılar bu malzemeleri eserlerinde çeşitli şekilde işlemektedirler. İşlenen bu malzemeler sanatçı kişiliklerin ellerinde birer sanat eserine dönüşmektedir.

1.2.1. İnorganik Malzeme Çeşitleri

İnorganik malzeme, genellikle günlük hayatta kullandığımız ürünlerde çoğunlukla yer almaktadır. İnorganik maddeler, doğal olmayıp daha çok kimyasal bileşenlerin olduğu maddelerde bulunmaktadır. Özellikle sanatsal olarak kullanılan boya malzemelerinde çoğunlukta bulunmaktadır. İnorganik malzeme çeşitleri plastik, cam, iplik, naylon.... v.b.

Plastik, ısı ve basınç etkisiyle biçim verilen, estetik olarak yapılan madde (TDK, 2005: 2912).

Cam, soda ve ya potas katılmış silisli kumun ateşte eritilmesiyle yapılan sert, saydam ve çabuk kırılır cisim (TDK, 2005: 620).

İplik; pamuk, keten, yün, ipek, naylon ve dokuma maddelerinin naylon ve liflerinden her biri (TDK, 2005: 1772).

Naylon, dayanıklı ve esnek döküm maddesi (TDK, 2005: 20641).

1.3. ORGANİK VE İNORGANİK MALZEMELERİN KULLANIMI

Organik ve inorganik malzemeler günlük hayatımızda hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Bunlar genellikle giydiğimiz kıyafetler kullandığımız eşyalar, tarımda kullanılan gübre ve hastaların tedavisi için kullanılan ilaçlara kadar hemen hemen her alanda organik malzemelerden yararlanır. Boyalar, naylonlar, plastikler, parfümler...vb. gibi malzemelerde bulunmaktadır.

Doğa ve ekolojik çevre incelendiğinde yaşam olarak etrafımızda doğal bulunan her şey organiktir.

Sentetik malzeme, doğadaki örneklerine benzetilerek insan eliyle yapılmıştır (TDK, 2005: 3115).

Doğal yollar sonucu ortaya çıkan bir ürün kimyasal tepkime sonucu tekrar bir ürün ortaya çıkardığında sentetikliği oluşturur. Yaşamımız boyunca günlük hayatta kullandığımız sentetik malzemelerle karşılaşırız. Bu malzemeler, günlük hayatımızın bir parçası haline gelmişlerdir örneğin, not aldığımız kağıtlar giydiğimiz elbiseler ve oturduğumuz ev vb. Yaşamımızda aslında organik ve inorganik malzemelerle özdeşleşmekteyiz.

1.4. ORGANİK VE İNORGANİK MALZEME KULLAMINDA TEKNİKLER

1.4.1. Kolaj

Kolaj (ing collage), Elde mevcut her tür basılı, çizgili ya da fotografik malzemenin bir yüzey üzerine yeni bir kompozisyon oluşturacak düzende yapıştırılmasıyla elde edilir (Sözen-Tanyeli, 1992: 134).

Resim sanatı içerisinde kullanılan kolaj tekniği, farklı malzemelerin bir araya gelerek oluşturulan kompozisyonun yüzeyine, birçok malzemeyi bir arada kullanıp yapıştırma sanatıdır.

Kullanılan malzemeler genellikle gazete kağıtları, çeşitli kumaşlar, tahta, demir parçaları ve boyadır. Bu malzemelerin yardımıyla kompozisyonu tamamlarız. Bu teknikte, sınırsız birçok malzemeyi bir arada kullanırız. Bütün ve parça ilişkisi mantığıyla, sanatçı yeni çalışmalar ortaya koyar.

“Şair Apollinaire, modern bir kent insanının yaşantısını yansıtmada, yapıştırma resim tekniğinin çok uygun olacağı görüşünden yanaydı. Apollinaire, 1918’de ölünceye kadar, bu yeni sanatın ateşli bir savunucusu oldu; ama onun böyle bir heyecan duyması özel bir durumun belirtisiydi. Bütün sanatlar yeni yöntemler, ‘yeni anlatım’ yolları arıyorlardı. Geniş anlamda kolaj, yani birbirine hiç benzemeyen öğeleri bir araya getirerek bir yapıt ortaya koyma tekniği ve bunun sonucundaki doku kopukluğunu yadırgamama özelliği şu ya da bu biçimde bütün sanatlarda görülür. Apollinaire duyduğu konuşmaları bölük pörçük bir biçimde, ama kendine özgü bir yöntemle şiirlerinde yan yana getiriyordu.” (Lynton, 1999: 65).

1.4.1.1. Pablo Picasso

20. yüzyılın başlarında Pablo Picasso, kullandığı kolaj tekniğini, sanatsal sürecinin oluşumunda malzemeyi özgürce kullanmasından dolayı, modern sanatın gelişiminde en büyük etkiye sahip kişidir.

Picasso, çalışmalarında kumaş parçaları, eski gazeteler, tel, mukavva ...vb. çeşitli gündelik nesnelere kullanmıştır. Picasso’yla başlayan kolaj, yeni çağın habercisi olmuştur.

Picasso çalışmalarında kullandığı çeşitli kumaşlar kağıt, muşamba ve gazete malzemelerinden ve aynı zamanda atık malzemeler kullanarak kolaj tekniğini farklı bir boyuta taşımış izleyiciye farklı bakış açısından bakma şansı vermiştir.

Resim 1.1. Pablo Picasso, “Bambu Sandalyeli Natütmort”, 1912, Oval Tuval Üzerine Yağlıboya ve Muşamba, Kolaj, 30x38 cm.

Pablo Picasso'nun, 1912 tarihinde yaptığı ilk kolaj çalışmasıdır. Pablo Picasso, "*Bambu Sandalyeli Natürmort*" (Resim 1.1), çalışmasında kolaja ayrı bir anlam yüklemiştir. Eserde kağıt üzerine yapıştırılmış ahşap dokulu muşamba doğrudan objenin parçalarını bir araya getirerek objelerin gerçekliğini gösterip doğasının içerisine dâhil etmiştir. Eserde üçgen, çizgilerle belirlenmiş cam bir bardak, yukarıda bir piponun çubuğu yer almaktadır. Sanatçının yaptığı *Bambu Sandalyeli Natürmort* çalışması resmin klasikliğini ortaya koymaktadır.

Picasso, çalışmalarında organik ve inorganik malzemeleri birbirlerini desteklesin diye bir araya getirmiştir. Sanatçı, *Bambu Sandalyeli Natürmort* eserini desteklemek ve sağlamlaştırmak için çalışmanın etrafını inorganik malzeme olan halatla çevirmiştir. Halat, kenevirden yapılmış çok kalın ip (TDK, 2005: 1501). Halatın ana maddesi olan bu bitki lifleri kalın tellerle birlikte kullanılıp ilaçlanarak dışarıdan insan eliyle müdahale edilerek inorganığe dönüşmüştür.

1.4.1.2. Georges Braque

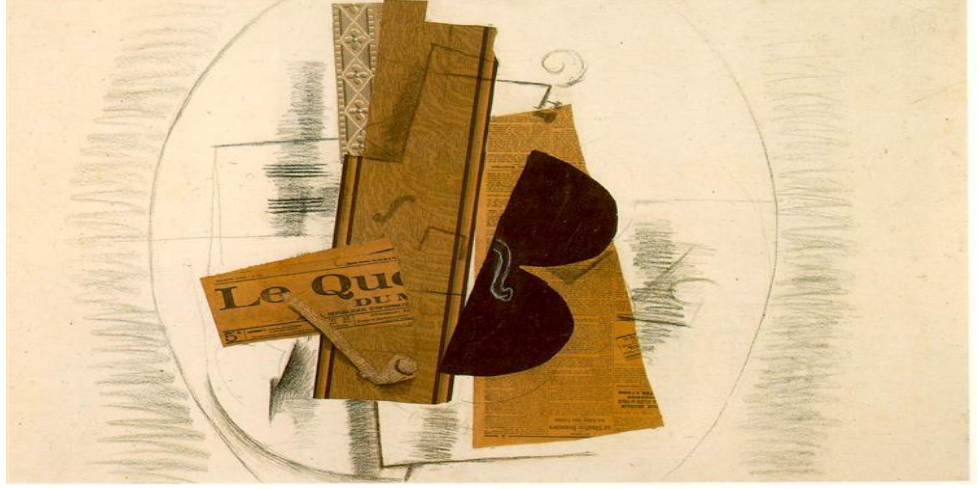
George Braque, monokrom renk dönemi ve birbiriyle belli bir düzen içinde oluşan karmaşık formlar içinde kendine özgü tarzını ortaya koymuştur. İlk kez geleneksel malzemenin ötesinde, kitlesel olarak rutin malzemenin kendisine has, alelade malzemelerin sanat yapıtının bir unsuru oluşması halinde kolaj büyük bir adım olarak nitelendirilmiştir.

20. yüzyıl da sanat nesnesini kullanarak bize kullandığı malzeme hakkında bilgi ve ipucu vermektedir.

Georges Braque, kolajın resimlerine maddesel bir nitelik kazandırdığını belirterek sanat anlayışını şöyle dile getirmiştir:

Başlayacağım resmim ne olacağını önceden kesinlikle bilemem. Her seferinde bu iş bir serüvendir. Gerçekte bir başlangıç düşüncesi vardır. Fakat bu yalnız bir hareket noktası olarak işe yarar. Bu başlangıç noktasından geriye olabildiğince az şey kalmalıdır. Tüm resim için bence önemli olan yeni olanakları verimli yapmaktır. Kendimi ne zaman tutkularıma kaptırsam, ancak o zaman en iyi buluşlar aklıma gelir. Ben, bir objenin kullanılmasını son bulup çöp tenekesine atılması gerektiğinde onu

resmime alıyorum. Gerçekte resimde renk yoktur. Salt ilişkiler vardır (Yılmaz, 2015: 188).

Resim 1. 2. Georges Braque, "Keman ve Boru'LeQuodition",1913, tebeşir, karakalem, kolaj, kağıt, 106 x 74 cm, Georges Pompidou Centre, Paris, Fransa

George Braque, bu çalışmasında telli bir enstrüman seçmiştir. Braque, çalışmasında bir keman olduğuna dair kesinlik yoktur. Eserde inorganik ahşap, duvar kağıdı ve gazete parçasını kullanmıştır. Böylece resimdeki nesneyi, geometrik şekillerle farklılaştığı görülmektedir.

1.4.1.3. Juan Gris

Gris, yaptığı kolaj çalışmalarında dünyayı yeni tanıtma şekli olarak görmüştür. Picasso'yla birlikte çalışmış, onunla araştırmalar yapmıştır. Yaptığı çalışmalar üzerinde, Picasso ile fikir alışverişinde bulunmuştur. Çeşitli malzemeleri çalışmalarında kullanmıştır.

Resim 1.3. Juan Gris, "Kahvaltı", 1914, 80.9x59.7 cm Modern Sanat Müzesi, New York.

Juan Gris "Kahvaltı" (Resim1.3.), adlı çalışmasında kullanmış olduğu gerçekliği anımsatan inorganik malzeme olan ağaç baskılı kağıt parçaları ve bunu izleyen keskin kontur çizgiler kompozisyonun ayrılmaz parçası halindedir. Belirli nesnelere yerleştirilip mekânda algılanması ressamın zekâsını ustaca kullandığını gösteriyor.

1.4.2. Asamblaj

Asamblaj ('*assemblage*') önceden şekillendirilmiş öğeleri ya da imal edilmiş malzemeleri yan yana koyma birleştirme ve dizme sanatıdır. Çoğu zaman üç boyutlu çalışmaları ifade eder. Bir çağrışım sanatıdır (Fortenberry, 2015: 88).

Asamblaj ('*assemblage*') terimi ilk defa 1953'te Jean Dubuffet tarafından kullanılmıştır. Genellikle doğal ve çeşitli hazır nesnelere parçalarını bir araya getirerek oluşturulur. Asamblajdaki çalışmalarda kullanılan malzemeler çeşitlilik oluşturmaktadır. Bu yüzden sanatçılar tarafından kullanılan malzemede sınırlı değildir. Onu, kolajdan farklı kılan ise malzemeyle birlikte çalışmaya boyutluluk verilmesidir.

Noyan'a göre, *Asamblaj "20. yüzyıl sanatında görülen bir davranış ve sanatsal üretim biçimidir. Sanat yapıtını boyama, çizme, resmetme ve yontma gibi eylemler oluşturmayı yadsıyarak onu sanatsal araçlarla ortaya konmamış doğal ya da endüstriyel nesnelere veya parçaların yeni bir düzen içinde bir araya getirilişiyle üretmeyi öngörür. Yapıt zaten önceden de var olan öğelerin yeni bir dizge içine yerleştirilişiyle yaratılmaktadır. Fotomontaj ve kolaj, aslında birer asamblaj türüdür.*

Fakat asamblaj çeşitli malzemenin ya da ayrı cinsten nesnelere bir araya getirildiği üç boyutlu yapıt olarak da tanımlanmaktadır.” (Noyan, 2001: 15).

1.4.2.1. Man Ray

Man Ray, Duchamp’la tanıştıktan sonra Ready Made yönelmiştir Ray, nesneyi bir estetik değer varlığına dönüştürmek için, hazır nesnelere kullanmıştır.

Resim 1.4. Man Ray, “Hediye”, 1958 (1921 orijinalinin kopyası), Boyalı demir ve Çiviler, 15.3 x 9 11.4 cm (Modern Sanat Müzesi)

Man Ray, Paris'teki ilk kişisel sergisini açmıştır. Sergide, sanatçının New York'tan getirilen tabloları ve kolajları yer almıştır. Sergilenen eserlerden biri olan “*Hediye*” (Resim 1.4.) adlı çalışmasında, altı demir katmanla boyalı nesne (ütüde) on dört tane çivi bulunmaktadır. Çalışma da iki madde olan demir ve çivi birbirine yapıştırılmıştır. Sanatçı, eserinde (ütüyü) kadına benzetip evliliği vurgulamıştır. Bu çalışma alışılmışın dışında olmasından dolayı sergide izleyici tarafından çok dikkat çekmiştir.

Ray’ın bu çalışmasında metaforik (başkalaşım) bir söylem tarzı vardır. Nesnenin (ütü) gerçek anlamda ütölemek için kullanılmasına rağmen altındaki çiviler ile artık bu amaç doğrultusunda kullanılmayacağına da bir göstergesidir. Bir anlamda Duchamp’ın Pisuar’ı ile aynı paralelliği gösteren bu çalışmada gündelik hayatta kullandığımız sıradan bir hazır nesnenin sanat yapıtına dönüşümü söz konusudur.

1.4.2.2. Marcel Duchamp

20.yy. en önemli sanatçılarından olan Duchamp, Dada hareketinin en önemli temsilcisidir. Sanat karşıtı tutumu (anti-sanat) sanatçının Ready Made (Hazır Nesne) eserlerinde anlam kazanmıştır.

Resim 1.5. Marcel Duchamp, "Bisiklet Tekerleği", *Ready-made*, 1963,

Duchamp, ilk kez 1913 yılında "Bisiklet Tekerleği" (Resim1.5.) adlı eserinde, organik bir nesneyi (ağaç) inorganige (tabure) dönüştürerek eserinde kullanmıştır. Bu eserde boyalı ahşap tabure üzerine metal tekerlek monte etmiştir. Duchamp bunu söylediğinde; mutfak taburesinin üzerine bir bisiklet tekerleği monte ederek onlara "Destekli Ön Hazırlıklar" adını vermiştir. Bisiklet tekerleğinin dönüşü onu rahatlatıyordu. Tekerleğin dönmesi de ona eğlenceli gelmişti, aynı zamanda şömine de yanan alevleri hatırlatıyordu.

"Ready-made'lerin seçimi aynı andaki tam bir zevklilik ve zevksizlik yokluğuna bağlıydı aslında tam bir uyusukluk olgusuyla uygunluk içinde olan görsel bir kayıtsızlık tepkisi üstüne temellenmişti. Estetik nitelikli herhangi büyük bir zevkin etkisi yoktu. Readymade'lerin bir başka özelliği benzersiz bir yanlarının olmayışındır. Bir ready-

made'in kopyasında aynı mesajı aktarır. Aslında günümüzdeki ready-made'lerin neredeyse hiçbiri terimin kabul edilen anlamıyla özgün ürün değildir. Bu anlatım biçimini ayırım gözetmeden yeniden sunmanın yaratacağı tehlikeyi çok erken fark etmiştim, bu yüzden yıllık üretimini çok az sayıda tutmaya karar verdim. O dönemde sanatçıdan çok izleyici için sanatın alışkanlık yapan bir ilaç olduğunu fark etmiştim. Ready-made'lerimi bu tür bir bulaşmaya karşı korumak istiyordum.”M. Duchamp (Kiraz, 2002: 137).

Duchamp'ın hazır nesnelere genel mantığına baktığımızda, karşımıza sanatçının küçük eklemelerle nesneyi sanata dönüştürmesi söz konusudur. Bu bakış açısıyla nesneye (hazır nesne) farklı anlamlar yüklediği görülmektedir.

Resim 1.6. Marcel Duchamp “Çeşme” Ready-made, 1917/1964

Duchamp'a göre artık bu hazır nesne bir sanat eseridir çünkü tüm işlevlerinden arındırılmış ve galeri duvarında sergilenmiştir. İnorganik bir malzeme olan seramiğin sanata kullanımına örnek teşkil etmektedir. Duchamp eleştirel bir tavırla müzelere, sergi salonlarına, o mekânları süsleyen çalışmalara bir tepki olarak görsel estetikten yoksun olan bu seri üretim nesnesini sanat eseri olarak seçmiştir.

1.4.2.3. Joan Miro

Miro, hayal gücünden oluşan nesnelere bir araya getirmiştir. Sanatçı, Sürrealizmden esinlenerek dikkat çeken nesnelere birlikte çalışmalarında kullanmıştır. Bu şekilde kendine özgü resim alanını keşfetmiş ve üslubunu oluşturmuştur.

Resim 1.7. Joan Miro, “Şiirsel Obje”, 1936.

Miro, “*Şiirsel Nesne*” (Resim1.7.), çalışmasında birbirinden farklı birçok öğeden oluşmaktadır. Asamblaj, tahta bir tünek üzerinde doldurulmuş bir papağan, içi boş tahta bir çerçeve içinde sarkan kadife jartiyerli doldurulmuş ipek kadın çorabı ve bir bebeğin kağıttan ayakkabısı, melon şapka, sarkan mantar bir top, plastik balık ve oyma baskı harita (Lynton,1989:190).

Sanatçı, doldurulmuş papağını kullanarak çalışmasında inorganik malzemeye yer vermiştir. Dolduruluş papağan dışarıdan kimyasal ilaçlarla müdahale edildiği için inorganiktir. Papağının altında içi oyulmuş oyma baskıdan yapılmış olan tahta kütük ise doğadan koparak sanatçının elinden işlenmiş ve eserinde inorganik malzeme olarak kullanılmıştır.

Sanatçı eserindeki öğeleri bir araya getirerek aynı zamanda birçok gerçekliği yansıtmak istemiştir. Eserdeki her cisim ayrı bir anlam, isim ve hikâye içermiştir.

Çalışma kendi başına gruplandırıldığında, hepsi kendi kimliğini kaybetmiş ve hepsi farklı kimliklere bürünmüş nesnelere oluşmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

MODERN SANATTA ORGANİK VE İNORGANİK MALZEME KULLANIMI

2.1. KÜBİZM

Geleneksel perspektif kurallarına başvurmadan nasıl bir resimsel kurgu yapılabileceği sorusundan hareketle batı sanatının yüzlerce yıllık görsel temsil sistemini yerle bir eden Kübizm bu anlamda 20. Yüzyılın en radikal sanat hareketlerinden biri olarak nitelendirilir. Doğanın betimlemesi değil kavramsal bir yorumunu yansıtan Kübistler, resimsel yüzeyde üç boyutluluk yanılması yaratmak yerine resim yüzeyinin iki boyutluluğunu vurgulamış, eş zamanlı olarak bir objeyi bir değil birçok açıdan göstererek bir tür dördüncü boyut kavrayışı getirmiştir. 19. Yüzyıldan itibaren temsili gerçeklikten resimsel gerçekliğe uzanan yoldaki adımları hızlandırarak görsel bir devrim yaratmıştır (Antmen, 2008: 45-46).

Kübizm, sanat eserinde ele aldığı öğeleri en büyükten en küçüğe ya da en küçükten en büyüğe doğru geometrik unsurlara bölerek ele alır. Gazete parçası tütün paketi bunlara örnek teşkil etmektedir. Nitekim yapılan her bir kübist tablo izleyicinin bakış açısını değiştirmiştir. Sanatçı, gazete parçalarını kolaj tekniği ile çalışmalarında kullanmıştır.

Kübist ressamlar 20. Yüzyıla ait olan sanata ulaşmayı umut ediyorlardı. Konuları genelde, şehrin günlük hayatı, kitlesel olarak üretilen günlük sıradan nesnelere. Fincan, pipo, gitar, sandalye vb. kullandıkları malzemelerle (mürekkep, teneke, muşamba, talaş...) sanatı paha biçilmez, değerli gören burjuva zihniyetine meydan okudular (Aydın, 2002: 176).

Kübizm, sanat alanındaki çalışmalarda organik ve inorganik malzemelere yer vermiştir. Kullanılan bu malzemeler ile sanatçı içinde bulunduğu üç boyutlu dünyayı bu akım sayesinde iki boyuta indirgemıştır.

1907'den 1914'e kadar resim alanında süren Kübizmin kuruluş aşamasında en yetkin sanatçılardan biri olan Pablo Picasso'dur.

2.1.1. Pablo Picasso

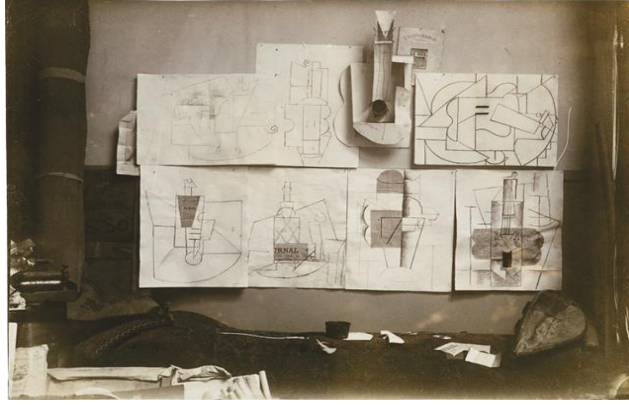
Picasso çok yetenekli ve üretken bir ressamdı. Kendine özgü tekniği ve sanat anlayışıyla sürekli kendisini bu yaşam ve doğanın içerisinde kendini yeniliyor ve geliştireyordu. Bu dönemde sanatçı resimde tuvallerine konu aldığı temalar natürmort ve portre üzerinedir. Picasso sahip olduğu kültürün geleneksel objelerini kullanarak bu objelerine kendinden anlamlar yükleyerek objelerin üretim sürecine ilgi duymuş ve kendine özgü sanatını ortaya koymuştur. Picasso etnografik biçimlere ilgi duymuş ve bu objelerin sadeliğinden etkilenerek ve bu anlayışla objeleri geometrik unsurlara bölerek çok yönlü bakış açısı özelliği vermiştir. Bu dönemde Cezanne'nin yolunda ilerleyen Picasso objeleri adeta optik bir parçalanmayla salt bir görsel uyum sergilemiştir.

Picasso'nun resimlerinde kullandığı harfli ifadeler, için bunun yanında görsel zenginlik kazandırmak boyaya kum, talaş gibi organik malzemeler katmasıyla “*Sentetik Kübizm*” olarak isimlendirilen evreye geçilmiştir.

Picasso bu dönemde yapmış olduğu çalışmalarını resimlerle kısıtlı kalmamış aynı zamanda heykel alanında da organik ve inorganik malzeme kullanarak çalışmalar yapmıştır. Bu da Picasso'nun bu konuda çok üretken bir sanatçı olduğunun kanıtıdır. Yapmış olduğu heykellerdeki yenilikçi fikri bundan ziyade biçime farklı bir özgün bir bakış açısı getirmesiydi.

Sanat alanında resim ve heykelde alternatif bir bakış açısı oluşturan kolaj, asamblaj tekniklerin denendiği döneme Sentetik Kübizm denir. Sentetik Kübizm, değişik objeleri bir araya getirip yeni formlar oluşturmuştur.

Sentetik Kübizm döneminde yaptıkları resim çalışmalarındaki denemelerinin heykele aktarılmasıdır. İlk önce üç boyutlu objeyi, direkt kaplama tekniği kullanarak doğrudan hurdalıkta bulduğu teneke ve demir parçalarına salt bir biçim verip sonra birbirine tutturuyordu. Bu çalışmaların bazılarında çok açıdan bakma imkânı sağlar, bazıları ise ön açıdan izlenebilen çalışmalardır.

Resim 2.1. Sanatçının stüdyosunda 242, Bulvar Raspail Paris, 9 Aralık 1912’de ve sonrasında kurulum. Jelatin gümüş baskı, 33/8/41/2” (8,6x11,5cm) Özel Koleksiyon Fotoğraf: Nesne 31.2011 Pablo Picasso/Sanatçı Hakları Derneği (ARS), New York.

Resim 2.2. Pablo Picasso, “Gitar”, 1912, Tabaka Metal ve Tel.77,5x35x19,5cm. Modern Sanat Müzesi, New York.

Sanatçı “*Gitar*” (Resim 2.2.) adlı heykeli yapmak için metal plakaları kesmiş, kıvrımış ve katlamış heykelin izlenebilmesi için belli bir zemine monte edilmiş ya da duvara asmıştır. Böylece inorganik malzemeyi (karton) kullanarak eser meydana

getirmiştir. Bu eserde üç boyutluluğa dikkat çekmiştir. Gövdesine gitar olduğunun anlaşılması için delik tel ve sapı çağrıştırana birkaç çelik bırakmıştır.

Pablo Picasso, organik ve inorganik malzemeleri çalışmalarında kullanmıştır. Picasso çalışmaların da doğanın ana maddesi olan toprağı, taşı, ağacı ve bazen de doğadaki malzemenin insan eliyle işlenip inorganige dönüşen malzemeleri kullanmıştır. Sanatçı, organik ve inorganik malzemeleri kullanarak sanatçı kendi bakış açısını ortaya koymuştur.

Resim 2.3. Pablo Picasso, "Gitar", (100x63,7x18 cm) Karton, teneke, tel, boyanmış tahta, metal parçalar, Özel Koleksiyon, Paris 1914.

Tuval üzerine çalışmalar yapan Picasso, heykel ile resim arasındaki mesafeyi kaldırmıştır. Burada inorganik malzeme (demir, tel, teneke...) olan metal parçalarıyla gitarı soyutlamıştır.

Resim 2.4. Pablo Picasso, “Heykelleri”, 1902-1960, Picasso Ulusal Müzesi.

Picasso, çeşitli boyutlarla yaptığı heykellerinde, bronz, demir ve tahta gibi birbirinden farklı pek çok malzeme kullanmıştır (<http://sanatkaravani.com/picassodan-heykeller/>). Bu inorganik malzemeler ne kadar buluntu ve atık malzeme, olsa da doğanın bir parçası olarak Picasso tarafından her birine yeniden bir anlam yüklenmiştir.

Resim 2.5. Pablo Picasso, “Boğa Başı”, 1943, Bisiklet Dümeni ve Oturağında Kalıp alınmış
Brons, 42x41x15 cm

Picasso nesnelere birbirine dönüştürmeye 1930'ların ilk yıllarında başlamıştır. Kendisi hurdalıkta gezinirken bir bisiklet dümenini ve oturağını yan yana görmüş bu yüzden bisiklet selesi ve bisikletin gidonları ile bir boğa başı yapmıştır. Bu selenin ve gidonun biçimini hiç değiştirmeden inorganik malzemeleri kullanmıştır. Sanatçının yaptığı şey yaratıcılığını kullanarak ona bu imgeyi vermiş olmasıdır.

2.2. DADA

Dada, I. Dünya Savaş'ının oluşturduğu etki ve savaşa duyulan nefretten dolayı ortaya çıkan, savaşın etkileriyle alay edip teknolojik ilerleme ve toplumun geleneksel din , sanat ..vb. değerlere baş kaldıran yıkıcı bir sanat akımıdır.

Dadacılar, geleneksel değerleri yok sayıp yenilikçiliği savunmuş; insanların sanat hakkında yerleşmiş eski fikirlerine karşı çıkmışlardır. Dadanın en belirgin özelliği, sanatta var olanı yok sayması olmuştur.

“...dada akımının özünde ikili yaklaşım vardı: Yıkıcı dürtü ve neşeli, sınırsız yaratıcılık. Dada sanatçıları, sanatsal beceriye ilişkin geleneksel fikirlere güçlü bir şekilde meydan okudular. Resimsel estetiğe verilen önemi ve sanat eserinde var olduğu düşünölen kutsallığı küçümsediler. Dadaistler, estetik olmayan, mantık dışı kendini yanlış anlayan ve çöp niteliğindeki her şeyi sanat eseri olarak tanımlayabiliirdi. Dadaist düşünce, ilk kez Zürih ve New York'ta neredeyse eş zamanlı ortaya çıktı ve böylece Avrupa'daki diğer sanat merkezlerine yayılmadan önce birbirine yakın ancak yine de yine de farklı olan standartlar merkezlerine yayılmadan önce birbirine yakın ancak yine de farklı olan standartlar geliştirdiler. Berlin, Hannover, Köln ve Paris dada etkisinin en çok benimsendiği şehirlerdir.” Olduğunu belirtmiştir (Farthing, 2010: 410).

2.2.1. Marcel Duchamp

Dada akımını ve sanat tarihinin en önemli avangart sanatçısı olan, Marcel Duchamp Ready Made (Hazır Nesnelere) Sanat tarihi içerisine dahil etmiştir. Duchamp hazır malzemeleri, alışık olunmadık şekilde bir araya getirip sanat eserine dönüştürmüştür. Her birine farklı bir anlam yüklemiştir. Bu da estetik açıdan hazır nesnenin sorgulanmasına neden olmuştur.

Duchamp'ın sıradan nesnelere sanat eserine dönüştürme fikri ile o zamana kadar var olan sanat anlayışını temelden sarsmıştır. Bu bağlamda kendinden sonra gelen sanat akımlarını ve sanatçıları etkilemiştir. Sanatçı-sanat –yapıt-galeri-müze estetik normlar gibi kavramların sorgulanmasının yolunu açmıştır

Resim 2.6. Marcel Duchamp, "Neden Rose Sleavy Hapşırmasın?", 1921/1964 *Ready-made*

Duchamp, "*Neden Rose Sleavy Hapşırmasın?*" (Resim 2.6.) adlı çalışmasında, izleyiciye yer değiştirilmiş. İki nesneyi karşı karşıya bırakmıştır. İzleyici ile yapıt arasında yer değiştirme oyunu oynar.

Duchamp, çalışmalarında Ready Made (Hazır Nesne) kullanarak her bir nesneye ayrı bir anlam yüklemiştir. Sanatçının çalışmasındaki her bir nesne, doğadaki organik ve inorganik malzemeyi oluşturmuştur. Doğal yolla oluşan organik malzemeler, doğada işlenerek inorganik dönüşmüş ve sanatçı tarafından her nesne yeni bir anlam kazanmıştır.

Resim 2.7. Marcel Duchamp, "1200 kömür Çuvalı", 1938

Duchamp, galeri mekânının tavanına yerleştirdiği "1200 Kömür Çuvalı" (Resim 2.7.) adlı çalışmasında mekânı bu düzen içerisine dâhil etmiştir.

Kömür, Karbonlu maddelerin kapalı ve havasız yerlerde için için yanmasından veya çok uzun süre derin toprak katmanları altında kalıp birtakım kimyasal değişmelere uğramasından oluşan, siyah renkli, bitkisel kaynaklı, içinde yüksek oranda karbon bulunan katı yakıt (TDK, 2005: 2235).

Kömür, doğada var olan organik bir malzeme halindeyken Duchamp tarafından bu fikirle organik malzeme (kömür) olarak sanat eserine dönüştürülmüştür. Çuvalla tavana asılan kömürler, mekâna tersten bakış etkisi verilmiştir.

Duchamp, "1200 Kömür Çuvalı" adlı çalışmasında geleneksel sergileme mantığını alt üst ederek ironik bir tavır sergilemiştir. Sanatçı sergileme yeri olarak duvar yada zemin yerine tavanın tam ortasına yerleştirerek izleyicinin kafasını karıştırmıştır. Aynı zamanda izleyici mekana girdiğinde tepe taklak edilmesi söz konusudur. Aslında bu düzenlemeyle Duchamp, avangarde tavrını ortaya koymaktadır.

2.3. SÜRREALİZM (GERÇEKÜSTÜCÜLÜK):

Sürrealizm (Gerçeküstücülük), 1920'li yıllarda Avrupa'da Dada'nın küllerinden doğan bir akımdır. Gerçeküstücülük de Dada gibi, sanatın geleneksel biçimlerine olduğu burjuva değer yargılarına karşıdır ve politiktir. Gerçeküstücülerin bilinçaltına,

rüyalara, görünen gerçekliğin, aklın ötesine yönelik arayışları, ahlaken iflas ettiğini düşündükleri bir kültürel ve toplumsal yapının sınırlarını aşabilmekle ilgilidir (Antmen, 2008:134-135).

Gerçeküstücü sanatçılar dönüştürdükleri nesnelere gerçeklik anlayışı içerisinde somut bir dille ifade ederler. Günlük hayatta kullanılan objelerin simgesel olarak gerçekliğe yaklaşmasıyla nesnenin kendi gerçekliğinden uzaklaşması söz konusudur. Gerçeküstücü sanatçılar için nesneni dönüştürülmesinde metamorfoz (başkalaşım) yani başka bir varlığa dönüşmesi söz konusudur.

Bununla birlikte Gerçeküstücülükte kullanılan nesne de önemlidir. Birçok sanatçının yaptığı çalışma da kullandığı gündelik malzemeler estetik açıdan farklı değerlendirilmiştir. Bu da nesnelere farklı bir bakış açısı oluşturmuştur.

2.3.1. Meret Oppenheim

Sürrealizmin sanatçılarından biri olan Meret Oppenheim, sanat anlayışında farklı düşünmeyi seviyordu.

Resim 2.8. Meret Oppenheim, “Kürkle Kaplı Fincan, Çay Tabacı ve Kaşık”, 7 cm. 1936, Modern Sanatlar Müzesi, New York.

Meret Oppenheim “*Object (Nesne)*” (Resim 2.8) 1936’da Modern Sanat Müzesi’nde New York’ta sergilenen bu eseri günlük kullanılan nesnenin bir anda karşımıza kürk kaplı olarak çıkması ile izleyici üzerinde farklı etki bırakmıştır.

Dönemin sanat eserleri içerisinde başarılı çalışmalar arasına girmiştir. İnsana zevk veren kahve içme eylemini bir anda ıslak kürkün dudağa değmesiyle tiksindirici sayılabilecek bir duygu oluştururken, sanatçı kürkün kullanım alanlarına ve statüye gönderme yapmıştır. Fincandan içip kaşıktan yemek yeme duygusunu kürkteki hissin çok itici olduğunu bununla insanın duygularının karışıklığını ve hoşnutsuzluğunu vurgulamıştır.

Oppenheim, bu çalışmasında Man Ray'ın "*Hediye*" (Resim1.4.) adlı eseriyle bir anlamda paralellik göstermektedir. Bu çalışmada, nesnenin asıl işlevini yitirmesi söz konusudur.

İnorganik bir malzeme olan porselen fincanın kürkle kaplayarak işlevselliğinin yok edilmesinin yanı sıra insanı huzursuz edici bir eylemi de göstermektedir.

2.3.2. Victor Brauner

1910-1960 yılları arasında Barisbane Galeri'sinde Avrupa sanatçıları Rene Magritte, Victor Brauner...vb. gibi birçok Sürrealist sanatçının, 180 sanat eserinin yer aldığı bir sergi açılmıştır. Sürrealist sanatçılar, bilinçaltı zihniyetini özgürleştiren otomatizmi veya rüyaların araştırılmasını kullanarak bir ortam oluşturmuştur.

Resim 2.9. Victor Brauner, "Kurt Masa", 1939, 1947.

Sergide yer alan çalışmalardan biri de, Brauner'ın "*Kurt Masa*" Resim (2.9.) adlı çalışmasıdır. Kuyruğunu ısırmağa çalışan kurdun, kendisiyle yuzleşmesini anlatan ahşap bir çalışma masasından oluşan bir heykeldir. Organik bir malzeme olan kurt ve ağacın işlenerek inorganik malzemeye dönüştürülmesi sonucu oluşmuş bir çalışmadır. Bu alışma kurdun, kendine olan kızgınlığını ve haykırırırırını gösterir.

Brauner, doğada organik bir canlı olan kurdu inorganik (masa) ile birleştirip "*Kurt Masa*" adlı çalışmasını yapmırırır. Çalışmada kurt organik bir canlı iken sanatçı tarafından inorganige dönüştürülmüştür. Sanatçı esere farklı bir anlam yüklemiştir.

Victor Brauner, de diğer Gerçeküstü sanatçılar gibi objenin başkalaşım içerisinde farklı bir nesneye dönüşmesiyle doğa-insan btnlyđnn bir çelişmesi söz konusudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ SANATTA ORGANİK VE İNORGANİK MALZEME KULLANIMI

3.1. FLUXUS

Fluxus hoppeninglerin dışavurumcu ve sembolik yönlerine karşı Duchamp vari bir tepki olarak oluşmuştur. Robert Watts'a göre "Fluxus'la ilgili en önemli şey, kimsenin ne olduğunu bilmemesidir. En azından uzmanların anlamadığı bir şey olmalı. Gittiğim her yerde Fluxus'u görüyorum." (Fineberg, 2014: 218).

Fluxus, 1960'lı yıllarda ortaya çıkan Duchamp ve Dada'nın mirasına sahip en önemli avangard sanat hareketlerindedir. Fluxus, kelime anlamına baktığımızda doğadaki ve insandaki değişimi, sürekliliği yenilenmeye karşı koyuşu ifade eder. Sanat kategorileri arasındaki sınırları kaldırması disiplinler arası bir anlayışı radikal bir hareket olarak karşımıza çıkar. Sanatta devrimci bir anlayışla anti sanat tavırlarıyla akademik sanatla alay etmişlerdir.

Fluxus, çeşitli alanlarda yapmış olduğu sergilerinde; performans, resme ve heykele yer vermiştir. Bu sergiler Maciunas önderliğinde birçok sanatçı tarafından benimsenmiştir. Fluxus sanatçıları, sanat bağlamında ele aldıkları ve kullandıkları malzemelerin çeşitliliğini, yöntem ve tekniğini sınırlı tutmamışlardır. Sanatçılar arasında işbirliğine sebep olmuştur

Antmen'e göre Fluxus sanatçılarının deneysel sanat etkinlikleri, 1960'lı yılların kaynayan toplumsal ortamında gençliğin yıkıcı ruh halinin bir ifadesine dönüşmüştür. Geleneksel sanat nesnelerini dışlaması, kalıcılık yerine gelip geçiciliği felsefi bir tavır olarak benimsemesi ve bitmiş yapıt yerine süreçselliği ve anı önemsemesi nedeniyle bugün daha çok fotoğraflarından izleyebildiğimiz Fluxus günümüze kalmış örnekleri, sanatçıların gündelik hayattan çoğunlukla atık malzemeler kullandıklarını ortaya koyar (Antmen, 2008: 205).

3.1.1. John Cage

Avangard sanatçı ve besteci olan, John Cage performans çalışmalarından doğayı örnek almıştır. Cage, doğadaki yansıma seslerinin, rüzgârın esişinin, ağacın

hışırdamasının, çatıdan yağın yağmur damlalarının oluşturduğu sesin kendisine ilham kaynağı olduğunu belirtmiştir.

Resim 3.1. John Cage, “Fransa'nın Grenoble kentinde mantar toplamakta”, (Bahar 1972),.Eylem.

Cage, sesi doğayla bütünleştirmiştir. Özellikle mantarlar sanatçının doğadan vazgeçilmezi olmuştur. Mantarlar, Cage göre, görme ve zevk olan iki duyguyu canlandırmıştır. İlk başta sanatçı mantarları tanıdı sonra onları ormanda incelemeye gitmiştir. Aynı yıl Avrupa'ya ziyarete giden Cage, İtalyan oyun fuarında düzenlenen bir yarışmaya katılmıştır. Bu yarışmanın konusunu mantarlar olarak seçmiştir Sanatçı yarışmayı kazanmıştır. Yarışmanın ödülü para olmuştur. Parayı alarak bir kısmını kendi için, bir kısmı da öğrencilerle topluluk kurarak ormana mantar toplamaya giden öğrencileri için harcamıştır. Kendi günlüğüne Cage, ” *Yıllardan sıkıldığım zaman, ormana mantar toplamaya giderim.*” Der.(<https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-why-experimental-artist-john-cage-was-obsessed-mushrooms>).

Cage'in müzik alanındaki çalışmalarının yanı sıra mantar (mikolog) olarakta çalıştığı bilinmektedir. Sanatçı, hayatının son on dört yılını mantar üzerine çalışmalar yaparak geçirmiştir.

Doğa, Cage için huzur, güven ve zevk vermiştir. Sanatçı, doğadaki organik malzemelerden yola çıkarak çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Doğanın özünde bulunan her bir organik malzeme sanatçıya esin kaynağı olmuştur. Mantarlar doğada organik, yetişen silindirik geometri şeklinde bulunan bir bitkidir. Cage, ” *Mantar Toplama*” eyleminde doğayı gözlemleyip, eylemi gerçekleştirmiştir.

3.1.2. Joseph Beuys

Fluxus'un sanatının, avangard sanatçılardan biri olan Joseph Beuys, performans sanatının politik alanındaki en önemli sanatçılardandır. Beuys, Alman asıllıdır. II. Dünya Savaşı'nda, Luftwaffe'nin eski pilotlarından. 1944 yılında Kırım'a uçarken uçağı düşürülmüş ve çok ağır yaralanmıştır. Onu bulan Tatarlar, yaralarını önce yağ ile kaplamış sonra keçe ile sarmışlardır. Soğuktan ölmesini engellemişlerdir.

Beuys'un hayatında yaşadığı bu olay onun bundan sonraki sanat hayatının en önemli objeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatçı için yağ ve keçe vazgeçilmez iki nesne olarak performanslarının başrollerini üstlenmektedirler. Özellikle organik olan bu iki nesne ile kimyasal tepkimelere göstermektedir.

Beuys'a göre çalışmaları çoğunlukla bitmiş değildir. Kullandığı nesnelere ilgili olarak mayalanma, renk değişiklikleri, çürüme...v.b değişim durumları devam etmektedir. Organik malzemelerin (keçe, yağ) canlı yapısında kaynaklı kimyasal reaksiyon göstermesi söz konusudur.

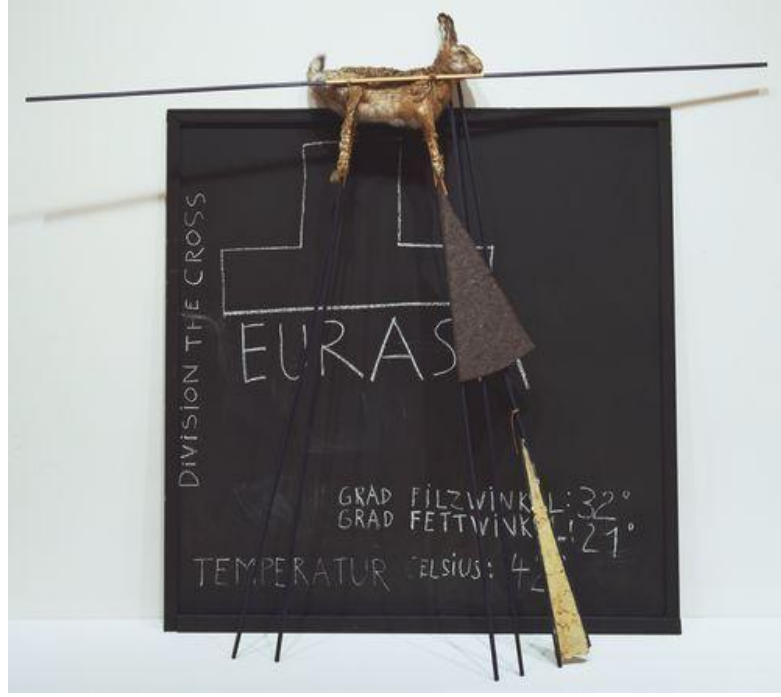
Keçe, yapağı (koyun ve kuzunun ilkbahar mevsiminde kırılması) veya keçi kılınının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba kumaştır (TDK, 2005: 2042).

Doğadan yaşayan organik bir canlı olan koyun kuzunun veya keçinin kılından dövülmesiyle doğal yolla elde edilip keçe organik bir malzemedir.

Yağ, birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde (TDK, 2005: 3786).

Doğada var olan bitkilerin ve hayvanların bileşenlerinde bulunan sıvı madde (yağ) organikdir. Donmasıyla katı hale gelebilir.

Beuys için, bu iki kavramın anlamı yaşama tekrar dönüşü simgelemiştir. Kullandığı çeşitli malzemeler kendini, diğer sanatçılardan özgün kılmıştır. Beuys'un yaşadığı bu durum, simgesel nesnelere ve farklı bir çevre yaratmasına neden olmuştur.

Resim 3.2. Joseph Beuys “Avrasya Sibirya Senfonisi”,1966, Malzeme: Tebeşir tahtası, boyalı çubuklara bağlı bir tavşan, keçe ve yağ, 183x230x50 cm, Modern Sanat Müzesi, New York.

Beuys’un 1966 yılında Berlin’de gerçekleştirdiği “*Eylemde*” (Resim 3.2.) adlı eyleminde tebeşir tahtası, boyalı çubuklara bağlı tavşan, keçe ve yağ gibi inorganik malzemeler yer almıştır. Karatahtada yazan EURASIA (Asya), Avrupa’yı Asya’ya bağlayan bir köprü görevi görmüştür. Aynı zamanda Doğu ve Batı kültürünü kaynaştırmıştır. Karatahtanın üzerine yerleştirilen tavşanın üstüne boyalı çubuk konulmuştur. Sanatçı tavşan-keçe-yağ üçlüsünü doğadaki inorganik malzeme olarak kullanmıştır.

Beuys’un bu performansında ölü bir tavşanı kullanması onun organik yapısının getirisi olarak çürüme sürecinde göstermektedir.

Resim 3.3. Joseph Beuys, ‘Bataklık Eylemi’, 1971.

Sanatçı, “*Bataklık Eylemi*” (Resim 3.3.) adlı eylemini 1971 yılında gerçekleştirmiştir. Bataklıkta oradan oraya sıçrayıp çamurlarla yıkanan sanatçı bu eyleminde ülkesindeki ekosistemin tehlike altında olduğunu vurgulamıştır. Beuys, organik malzeme olan doğayı, doğanın içinde yer alan bataklık kullanmıştır. Sanatçının bu eylemi Post Modern sanatçısı olan Ana Mendieta’nın “*Ada*” (Resim 3.13) adlı eseriyle bir anlamda paralellik göstermiştir.

Beuys’un “Bataklık” eylemi adlı performansı ekolojik sanatın ilk örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa’nın tehlike altındaki ekosisteminin sonucu bataklıklara dönüşüyor olmasına tepkisini bataklığa doğru koşarak, çamurda yıkanarak göstermektedir.

Resim 3.4. Joseph Beuys, “Ben Amerika’yı Seviyorum, Amerika’da Beni Seviyor” ,1974,
Performans

Beuys “*Ben Amerika’yı Seviyorum, Amerika’da Beni Seviyor*” (Resim 3.4.) adlı eylemi 1974 yılında gerçekleştirmiştir. Beuys’un “*Ben Amerika’yı Seviyorum, Amerika’da Beni Seviyor*” (Resim 3.4.) adlı eylemi Amerika’ya karşı takındığı politik düşünceyi anlatmıştır. Amerika’dan New York’a vardığında, Amerika topraklarına basmamış, bir ambulans ile eylemin gerçekleştiği yere varmıştı. Politik düşünce, eylemin bir parçası olmuştur. Beuys, Vietnam’daki Amerika’nın askeri eylemlerine karşı olduğunu göstermiştir. Eylem ironi (alay) ile dolmuştur. Sanatçı keçeye sarılı bir şekilde kurtla aynı odada üç gün vakit geçirmiştir. Kurt, çok eski zamanlarda Amerika’ya Orta Asya’dan yerlilerle birlikte gelerek bu topraklara yerleşen kurt cinsini temsil ediyordu. Ayrıca Amerikan yerlileri(Kızıl derililer) demektir. Avrupa’dan gelen eli silahlı” Beyaz adam “ hem Kızıl derilileri hem de kurtları katletmiştir. Sanatçı kurdu Amerika’yı; bastonu, iyi çoban Christa (İsa) benzetip, keçe ise uçak kazasında Beuys’u hayata tekrar dönüşünü simgelemiştir. Sanatçı-kurt-keçe üçlüsü eylemde organik ve inorganik malzeme olarak kullanılmıştır. Keçe, baston ve kurt gibi simgeler sanatçı için, önemli olmuştur. Bu simgeler, izleyiciye farklı çağrışımlarda bulunmuştur. Beuys, “*Ben Amerika’yı Seviyorum, Amerika’da Beni Seviyor*” adlı eylem bittiğinde, keçe ile sarılı bir şekilde havaalanına dönmüştür (<http://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/joseph-beuys-actions-vitrines-environments/joseph-beuys-actions-4>).

Sanatçının bu çalışması da “*Bataklık*” eylemi gibi çevreci yaklaşımının bir göstergesidir. Amerikalı sığır yetiştiricilerinin kır kurtlarının bir tehlike olarak görmelerine ve onların kötü davranışlarına aynı odanın içinde günler geçirerek bu tepkisini ortaya koymuştur.

Resim 3.5. Joseph Beuys, “Ölü Bir Tavşana Resimleri Nasıl Açıklarsınız?”, 1974, Performans

Beuys, “*Ölü Bir Tavşana Resimleri Nasıl Açıklarsınız?*” (Resim 3.5.) adlı performansında, kucığına ölü bir tavşanı alır sanatçı tavşana bir şeyler mırıldanır. Beuys, kendi yüzüne bal sürüp altın varakla kaplamıştır.

Bal, arıların bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde (TDK, 2005: 351).

Altın varak, altın, gümüş veya başka madenler dövülerek oluşturulan ince, parlak yaprak (TDK, 2005: 160).

Beuys, doğadaki organik malzemelerden tavşan (organik malzeme), bal (organik malzeme), altın varığı (organik malzeme) kullanıp kendisini performansa dahil etmiştir. Bal arının üretkenliğini altın varak ise dayanıklılığı, bilgeliği ve yüceliği ifade etmiştir. Sanatçının yaşamıyla bağlantılı simgesel malzemeler olan keçe ve yağı bu eyleminde yer vermiştir. Bu eylemde, sanatçının mistik duyguları ön plana çıkmıştır (<http://www.theartstory.org/artist-beuys-joseph.htm>).

Resim 3.6. Joseph Beuys, "7000 Meşe", 1982.

Sanatçı, 1982 yılında Almanya Kassel'de "7000 meşe ağaç dikme" işini organize etmiştir. Beuys, 7000 meşe ağacının yerde durmasını, onların küçüleceğini, yeni dikilen ağaçların ise büyüceğini göstermiştir. Sanatçının yaptığı projenin asıl amacı yeşil kent projesini gerçekleştirmek olmuştur. Bu proje kapsamında dikilen ağaçlar organik malzeme olarak kullanılmıştır.

Sanatçı bu performansında, doğa ve insan arasındaki ilişkiyi irdelemektedir. İki yüz on Amerikan doları ödeyen herkes ağaç dikme eylemine katılabilmektedir. Böylece sanatçı, doğanın korunması bağlamında çevreci bir hareket göstermektedir.

3.1.3. Wolf Vostell

Fluxus, sanatçılarından biri olan Alman asıllı Wolf Vostell'dir. 60'lı yıllarda Fluxus hareketinin etkinliklerine katılıp tipografi ve resim alanının da çeşitli çalışmalar yapmıştır.

Vostell, çalışmalarının da televizyonu kullanmış, Marcel Duchamp'ın hazır nesne kullanıma gönderme yapmıştır. Televizyonun, kullanıldığı bu dönem de çalışmalarında yer verdiği televizyon (hazır nesne'ye) dikkat çekmiştir.

Resim 3.7. Wolf Vostell "Depresyon",1975, Hannover Sanat Müzesi, Almanya.

Vostell'in 1975'te Hannover Sanat Müzesi'nde yaptığı "*Depresyon*"(Resim 3.7.), adlı eylemindeki nesnelere adeta bir evi andırmaktadır. Birçok nesneye yer verilmiştir. Malzemeler: televizyon, sandalye, hindi, talaş, beton...vb.). Organik malzeme olarak kullanılan başkahraman hindidir. Organik malzemelerin yanında inorganik malzemelerde kullanılmıştır. Organik malzemelerle inorganik malzemelerin iç içe kullanıldığı bu çalışmada kümesi ev ortamına benzetilmeye çalışılmıştır.

3.1.4. Yoko Ono

Fluxus sanatçılarından biri olan Yoko Ono.2016 yılında İstanbul Modern'de başlayan, Çelenk Bafra ve Paolo Colombo'nun küratörlüğünü yaptığı 'Yok Olmadan, Doğa ve Sürdürülebilirlik Üzerine Bir Sergi'de farklı coğrafya ve dönemlerden 20 sanatçının resim, heykel, yerleştirme, fotoğraf ve hareketli görüntülerine yer veriliyor (<http://www.hurriyet.com.tr/istanbul-modernde-dogal-hayat-zamani-40039662>).

Resim 3.8. Yoko Ono," Ex-it", İstanbul Modern Müzesi, 2016.

Bu sergide, Yoko Ono'nun "Ex-it" (Resim 3.8.) adlı çalışması yer almaktadır. Bu eser İstanbul Modern koleksiyonların biridir. Sanatçı yaptığı çalışmada tabutun içine dikilmiş zeytin ağaçları vardır. Sanatçı doğanın ana maddesi olan toprağı ve zeytin ağacını organik malzeme olarak eserinde kullanmıştır. Yoko Ono, "Ex-it" adlı çalışmasında, mistik duygulara verildiğı görülmektedir. Sanatçı tabutun, fani bir varlık olduğunu belirtir, zeytinin ise iyimserlik ve barışı simgeler.

Sanatçı, burada ekolojik sistemle insanlığın ilişkisini yorumlamaktadır. Tabutların yüz kısmından çıkan zeytin ağaçları ölümsüzlüğü, barışı, yeniden dirilişini sembolize etmektedir. Tabutları bize ölümün yaşı, cinsiyeti, dini ve ırkı olmadığını bir göstergesi olarak ahşap tabutlar ile yer almaktadır.

3.2. NEO DADA

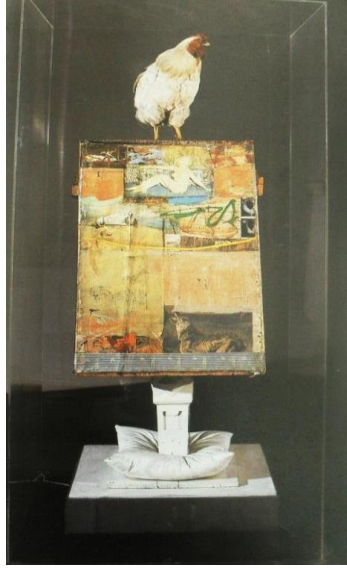
1950'li yıllarda Neo Dada kelimesi Amerika'da kullanılmıştır. Neo Dada, Dada hareketinin devamı niteliğindedir. Neo Dada da, Dada hareketinde olduğu gibi sanatçılar, her türlü organik ve inorganik malzemeleri çalışmalarında kullanmışlardır. Kendileri için gerekli nesnelere bulup çalışmalarına aktarmışlardır. Bu aktarım onlara ayrı bir tutku vermiştir. Sanatçılar organik ve inorganik malzemeleri kullanarak asamblaj tekniğıyle eserlerini ortaya koymuşlardır. Asamblaj ('*assemblage*') önceden şekillendirilmiş öğeleri ya da imal edilmiş malzemeleri yan yana koyma birleştirme ve dizme sanatıdır. Çoğu zaman üç boyutlu çalışmaları ifade eder. Bir çağrışım sanatıdır (Fortenberry, 2015: 88).

Genellikle Neo Dada sanatçıları çalışmalarında eylemlerle diğer çalışmalara atıfta bulunmuşlardır. Eserlere sezgilerle değil, geleneksel estetik standartlarıyla bakmayı, eserlere eleştirel düşünme süreciyle yorumlamayı teşvik etmişlerdir. Neo Dada, 1960'lı yılların sonuna kadar devam etmiştir.

3.2.1. Robert Rauschenberg

Robert Rauschenberg, toplum tarafından sanatın anlaşılmasını ve yaşama anlam katılmasını istemiştir. Sanatçı çalışmalarında sanatsal bağlamda, farklı simgesel ifadeler kullanmıştır. Gündelik ele aldığı nesnelere ile birlikte farklı malzemeleri kullanarak

sanatsal sorgulamalar yapmıştır. Bu da eserlerin de yaşamın hareketliliğini ve devamlılığını sağlamıştır.

Resim 3.9. Robert Rauschenberg, “Cariye”, 1955 / 1958 Malzeme: Ahşap, tel, çim, malzeme, fotoğraf, metal, doldurulmuş horoz, 4 adet ampul.

Sanatçı, “*Cariye*” (Resim 3.9) adlı çalışmasında kadın temsilini taklit eder. Özellikle başlık kısmındaki doldurulmuş horoz (inorganik malzeme), mizahi bir şekilde izleyiciye sunuluyor. Rauschenberg’in bu çalışması resim değil aynı zamanda asamblaj’dır. Çalışmanın dikeyliği ise Rauschenberg, “*Yatak*” adlı çalışmasından esinlenir. Eserin tepesine doldurulmuş horozu yerleştirip ve zemini ise lastik ve bir plakla yere monte edilir.

Sanatçı çalışmayı dikey bir şekilde beyaz direğe sabitler. Kutunun içine yerleştirilen yanıp sönen lambalar izleyicinin dikkatini çekmektedir. Sanatçının doldurulmuş hayvan kullanması ise çalışmalarında bu kullanımının tekrarıdır. Horoz, cinselliği ifade etmektedir; cariyenin resmedilesiyle tablo tamamlanmıştır.

Organik bir canlı olup kimyasal malzemeler kullanılarak doldurulan horoz inorganığe dönüşmüştür. Organik olarak çimi inorganik olarak ise kumaş ve boyaları kullanmıştır.

Resim 3.10. Robert Rauschenberg “Monogram”, 1955 / 1959 Malzeme: Doldurulmuş keçi, araba lastiği, tenis topu ve karışık teknik uygulanmıştır. Boyut:42 x 63 x 65 cm.

Rauschenberg’in, “*Monogram*” adlı çalışmasında (Resim 3.10.) 1954-64 yıllarında yaptığı Kombineler dizisinin devamıdır. Sanatçı, resim ve heykel alanında farklı simgeleri birleştirerek kendi tarzını ortaya koymuştur. Rauschenberg, içi doldurulmuş Angora (kıl) keçisini ve farklı nesnelere kullanarak, bir panel üzerine kıl keçisini yerleştirmiştir. Kıl keçisinin üzerine lastik geçirilerek keçiyi merkeze yerleştirip panele monte etmiştir. Bu çalışma her açıdan izlenebilmektedir ve sanatçı çalışmaya boyutluluk kazandırmıştır. Sanatçı kıl keçisinin yıpranmış yüzünü temizlemiş ve boyayla kapatmıştır.

Rauschenberg, “*Monogram*” isimli çalışmasında olan Angora kıl keçisi canlı durumundayken organikdir fakat içi doldurulmuş hayvan olduğunda inorganığe dönüşmüştür ve kıl keçinin yüzünü boyamak için kullanılan kimyasal boyalar ise inorganik malzeme olarak kullanılmıştır. Organik bir malzeme olan petrol, işlenerek plastik teker haline getirilmiş ve inorganik malzemeye dönüştürülmüştür.

Resim 3.11. Robert Rauschenberg, “Kanyon”, 1959 Malzeme: Yastık, Doldurulmuş Kartal, İp ile karışık teknik uygulanmıştır. Boyut: 87 x 70 x 24 cm.

Rauschenberg’in “Kanyon” isimli çalışması (Resim 3.11) hakkında Lawrence Alloway’in yorumu şöyledir:

“Tablonun altına doğru iliştirilmiş, içi doldurulmuş kartalın açık kanatları tuvalin sınırları içinde kalmıştır. Aşağı sallanan ortasından düğümlenmiş unsurları yukarı doğru itmiş hissi uyandırmaktadır. Bu kartalın tüm uyumsuz üç boyutluluğuna karşın resme benzer bir işlev gördüğü anlamına gelmektedir. Bu Rauschenberg’in maksadının kolâjda yükselen üç imgeyle, yani gece göğünün bir fotoğrafı, kolunu kaldırmış bir çocuğun reproduksiyonu ve özgürlük heykelinin gökyüzü mavisinin bir benzerinin, alttan görünüşüyle anlatılmasıdır. Temasla kurulmuş bu türden bir mantık örgüsü, kombine-resimlerin birçoğunda gözlenmektedir. İmgeler çoğunlukla tek bir noktaya temas etme kaygısı gütmemektedir. İlişki zincirleri genellikle Angora [Ankara] keçisi veya farklı parçaların buluşma noktası gibi bir objenin keşfini izler” (Yılmaz, 1996: 122).

Rauschenberg “*Kanyon*” (Resim 3.11.) adlı eserinde organik ve inorganik malzemeleri kullanarak tabloyu tek boyutluluktan çıkararak tabloya üç boyutlu bir işlev kazandırmıştır. İmgelerin farklı noktalara temas etmesiyle insanlar da farklı bir bakış açısı uyandırmıştır. İnorganik malzeme olarak içi doldurulmuş olan kartal imge olarak bakıldığı zaman kolunu kaldırmış bir çocuk ve özgürlük heykelini anımsatmaktadır.

3.3. POP ART (POP SANATI)

“Pop Sanat” terimini ilk kez 1958 yılında İngiliz eleştirmen Lawrence Alloway (1962-90), *Arthitectural Design* dergisine yazdığı “*Sanatlara ve Kitle İletişimi*” başlıklı makalesinde popüler kültür ürünlerini tanımlamak için kullanmıştır (Antmen, 2008: 160).

İkinci Dünya Savaşından sonra sanatsal yönde köklü değişimlerin ve yeniliklerin olduğu akımlardan biri de Pop Art’tır. Pop sanatı kendinden önce gelen Soyut Ekspresyonizmi yapmacılıkla suçlayarak ona karşı doğar. Pop Art’ın hedef alanı popüler kültür, modernleşen dünya ve reklamlardır. “İlk defa 1954 te kullanılan pop-art terimi popüler bir sanatı hedef alan bir akıma işaretler. 1962 de alanı genişleyerek farklı bir boyut kazanmıştır. Tamamen konu stil ve temelleri bir tarafa koyarak günümüz dünyası içinde yasayan sıradan insanın ruhunu yansıtmayı hedeflemişlerdir. . Kent kültürünün odağını teşkil ettiği ana anlatım temleri fotoğraflar, çizimler ve reklamlardan alınma ve sıradan insanın belleğine yer etmiş imgelem biçimlerini kullanır (Kubilay, 2006: 12). Popüler ve elit sanat ayrımına karşı çıkan entelektüellikten çok fiziki bir etkilenmeyi amaçlayan bu akım daha çok dekoratif anlayışa yönelmiştir

Pop Sanatı, sanatsal alanda yapılacak olan yeniliklerin habercisi olmuştur. Gelenekselleşmiş sanatı bir kenara bırakıp çağında, yenilikleri ele alıp uygulamıştır. Pop Sanatçıları böylelikle pop sanatına uyum sağlamıştır. Çeşitli posterler, çizgi romanlar renklendirilip pop sanatı alanında kullanılmıştır.

3.3.1. Jim Dine

Jim Dine, Amerika Pop Art sanatçılarından biridir. Sanatçı, Alan Kaprow ve Claes Oldenburg ile birlikte performans ve yerleştirme çalışmaları yaparlar. Dine, çalışmalarında çeşitli araç-gereçleri, kuşları ve kalpleri konu olarak seçer. Sanatçı

bunları çalışmalarında sanat nesnesi olarak kullanır. Sanat yaşamı boyunca resmi sorguladı, sembolizm ve alegori de yer alan çalışmalarına devam etti.

Resim 3.12. Jim Dine, “Saman Kalp”, 1966/69, demir levha, saman, 157.5 x 182.9 x 35.6, Özel Koleksiyon, New York.

Sanatçı, “*Saman Kalp*” (Resim 3.12) adlı çalışmasında, eserin iskeletini demir çubuklarla destekleyip üzerini organik malzeme olan samanla kaplamıştır. Kalpler serisi çalışmalarında bazen organik malzemeyi bazen de tuvalinde kimyasal olan boyayı inorganik malzeme olarak kullanmıştır.

İki farklı çalışmada farklı malzemeleri kullanarak aynı şeyi ifade etmeye çalışan Jim Dine, farklı malzemeleri kullanarak aynı şeyin ifade edilebileceğini burada göstermiştir.

3.4. MİNİMALİZM

Minimalizm, 1960’lı yıllarda sanatta sadeliği ve nesnelliği ön plana çıkaran bir akımdır. Nesnelerin, nesne olma özelliğini vurgulayarak, sembolik anlamları en aza indirmeyi hedeflemiştir. Minimalist sanatçılar, genellikle nesnelere yola çıkarak birçok sanat alanında özellikle heykel çalışmalarlarıyla dikkat çekmişlerdir.

Minimal sanat bir bakıma içerik ve dili en yalın biçimine indirgediği halde sanat nesnesi ile ilgilenmiştir. Yani bir bakıma hala nesne sanatıdır. Görüntülerdeki basitlik ve yalınlığın altında aslında oldukça yoğun bir fikir ağı bulunmaktadır. Minimal sanat, sanatı görüntülerden arındırarak, düşünce ve kavramlarla örülmüş bir nesnellik temeline oturtmuştur. Fakat bu düşünce ve kavram kargaşasında insanların algılayabilmesi için açıklayıcı metinler, bildiriler kullanılmıştır (İrgin, 2016: 59).

3.4.1. Carl Andre

Carl Andre, Amerikalı Minimalist heykeltıraşlardan biridir. Andre, basit aritmetik kombinasyonlarda tuğla veya metal plakalar gibi standart endüstriyel birimlerden yapılmış heykeller; dağınık bloklar ve bükülmüş boru parçalarıyla kendi sanat anlayışını oluşturur. Heykellerini oluştururken klasik yöntemlerin dışına çıkarak yalnızca sıralama ve yerleştirme yöntemi kullanarak kendi tarzını ortaya koyar. Ayrıca sanatçının paralel, eşit kesilmiş parçalardan oluşturduğu eserleriyle kendinden sonra gelen sanatçılara yeni ufuklar açar.

Carl'a göre sanat, "Dünyada asla bulunmayacak şeyler yapma arzusundan kaynaklanmaktadır." der (<http://www.theartstory.org/artist-andre-carl.htm>).

Resim 3.13. Carl Andre 'Eşdeğer VIII', tuğla, 1966 12x229x68 cm, Tate Modern, Londra
Carl Andre/Vaga, New York and DACS, London.

Carl Andre'nin en çok dikkat çeken eserlerinden olan “*Eşdeğer VIII*” ayrıca en fazla eleştiri alan çalışması olmuştur. Carl , “ *Tuğlayla sanat yapmak neden o kadar tepki çekmişti hiçbir zaman anlam veremedim. Nasıl bir ressam için 'renkçi' ifadesini kullanıyorsak ben de 'maddeci' olduğumu düşünüyorum.*” diyerek geleneksel ve modernist heykele alışık seyircilere karşı sanatını savunmuştur.

Andre, “*Eşdeğer VIII*” (Resim 3.13) adlı çalışmasında kullanılan tuğlanın doğadaki ana maddesi topraktır. Toprak işlenerek, tuğlaya dönüşmüş inorganik malzeme olarak ortaya çıkmıştır. Toprak organik bir durumdayken, tuğlaya dönüşerek inorganik duruma gelmiştir.

3.5. ARAZİ SANATI (LAND ART)

1960'larda Amerika da ortaya çıkan arazi sanatı, sanatın galerilerden doğaya taşınmasıyla ortaya çıkmıştır. Arazi Sanatı, göllerin, çöllerin, kumsalların, dağların yeni manzaralar yaratmak adına birer tuval olarak kullanılmasıdır.

Açık havada çalışan sanatçılar, kendi sanat dünyalarını ve gerçek dünyayı yeniden bir araya getirmek istediler. Kullandıkları malzemeleri önceden olduğu gibi tuval ve boya değil de mermer, kum, çelik, güneş ve hava olarak sanatçılar çalışmalarına aktarırlar.

Çağdaş sanatın “Non-Art” ya da “Anti-Form” hareketleri içinde yer alan Land Art, bazen sanatçının doğaya bizzat müdahale sürecine odaklanması açısından performans sanatıyla ve projelerin zaman zaman salt belge, fotoğraf, harita ve benzeri ‘artakalan’ malzemeyle sergilenmesi dolayısıyla kavramsal sanat ile yakınlık taşıyan bir akım olarak nitelendirilmiştir (Antmen, 2009: 253).

3.5.1. Walter De Maria

Walter De Maria yüce, ulu ve insan olanaklarının dışındaki görkemli varlıkların, her daim daha üstün olduğunu savunmuş ve onlara hayranlık duymuştur. Bundan dolayı doğal afetleri dahi yapay nesnelere göre daha üstün görmüştür. Sanatçının sanat anlayışı kişisellikten uzak doğaya daha yakın olmuştur. Bu da sanatçının doğa olaylarından etkilenecek öznel bir yorum savunduğunu gösterir.

Resim 3.14. Walter De Maria, "Yıldırım Alanı (The Lightning Field)", 1977, 400 cilalı paslanmaz çelik direk, 1x1, 6km Catron Country, New Mexico

Walter De Maria "*Yıldırım Alanı*" (Resim 3.14) adlı eserinde, doğa olayını sanat malzemesi olarak kullanmıştır. Bu eserinde Yaratıcı-yaratılan, yaşam –ölüm, yöneten-yönetilen gibi kavramları görmek mümkündür. Yıldırım Alanı, doğanın tehlikeli ve gerçek güçlerini gösterir. Arizona'daki Painted Çölü'ne dizilmiş yüz adet paslanmaz çelik direği yan yana dizilmiştir. Çakan her şimşegi bu elektrik akımı çekmektedir (<http://www.theartstory.org/artist-de-maria-walter-artworks.htm>).

Maria'nın, *Yıldırım Alanı* (Resim 3.14.) isimli çalışmasında doğa olaylarından gök gürültü ve şimşek olayı görülmektedir. Gök gürültü-şimşek ikilisi doğanın bir parçasıdır. Bu ikili doğa unsurları olarak birlikte hareket edip önemli bir organik malzemeyi oluşturur. Bu organik malzemeler havayla yer arasındaki elektrik akımının boşalmasını sağlar. Dışarıdan müdahale edilmesiyle oluşan elektrik akımı ortaya çıkar ve akım inorganik olur.

3.5.2. Robert Smithson

Robert Smithson'un kendi sanatını şu şekilde açıklıyor: "*Tıpkı toprak gibi, insan ruhu da sürekli erozyon uğramakta. Akıl ırmakları eğretileme(benzetme) kıyılarını yavaş yavaş sürüklüyor, beyin dalgaları düşüncede yalıyorlar(dalga aşınmasıyla oluşan diklik) oyuyor, fikirler ufalanıp cehalet taşlarına ve billurlaşmış(saf) kavramlar parçalanıp kumlu akıl tortularına dönüşüyor.*" demiştir (Gintz, 2010:28).

Smithson galerileri, sanat için mezarlık olarak görür. Sanatçı kendisini doğanın bir parçası olarak görür ve çalışmalarına kendisini bir ayna gibi yansıtır. Çalışmalarını açık

havaya taşımaya karar vermesi onun bilim ve jeolojiye olan ilgisini göstermektedir. Geçmişten günümüze gelen sanatçılar doğadan aldıkları ilhamla eserlerini oluşturup galerilerde sergilerler. Sanatçı eseriyle ilham aldığı doğayla eserini kendi doğal mekânın da sergiler. Robert Smithson, eser-izleyici-doğa üçlüsünü galeri ve müze mekânlarına bağımlılıkta ve kapitalist anlayıştan kurtararak özgün ve özgür bir eser ortaya koyar. Böylece sanatçı mekânı tuval olarak kullanmıştır.

Resim 3.15. Robert Smithson, “Sarmal Dalgakıran”, 1970 Bazalt kaya ve toprak 457x4.45m.Tuz Gölü.

Smithson’ın, geometrik unsurları, zamansız ve mekansız bir çalışma ortaya çıkarmıştır. Smithson’a göre sanat “Zamansız” ya da “hiçbir zaman”ın ürünü olarak ele alınmalıdır. Smithson’ın sanatı,“çağlar için değil, tam tersine çağlara karşı yapılmıştır.” şeklinde ifade ettiği bu çalışmalar, uzun yüzyılları temsil etmekten ziyade zamanı saniye parçalarına indirgeyen sistematik bir indirgematik içerir (Kedik,1999:109).

Smithson,“*Sarmal Dalgakıran*” (Resim 3.15.) adlı eserini Utah’daki Büyük Tuz Göl’ü bölgesin de gerçekleştirdi. Döngüsel bir hareketle sarmal bir biçimde gölün merkezinde bulunan bu eserde, doğadan esinlenerek yaşam –ölüm, insanın doğayla olan ilişkisine vurgu yapar. Eserde, yaklaşık yedi bin ton toprak kullanılır. Bu çalışma 2000’li yıllarda su yüzünde görülür. Smithson bu eserinde süreç sanatına gönderme yapmaktadır.

3.5.3. Christo- Jeanne Claude

İlk çalışmalarına küçük objeleri paketleyerek başlayan Christo, JeanneClaude ile, 1969 yılında Avustralya’da bir kıyıyı kaplayarak Wrapped Coast adlı eserlerini gerçekleştirdiler. Colarado’daki Curtain Vadisini çelik ve naylon kumaştan oluşan malzemeyle 12.780m2 lik alanı ise 1970-72 tarihlerinde kapladılar. Bu eserlerini, Californiya’da bir bölgeyi 5.5mx 39 km uzunluğun daki naylon kumaş ve çeliklerle paketleyerek oluşturdukları Running fence, isimli eserleri 1972-76 tarihlerinde takip etti (Akyüz, 2008: 89).

Öncelikle, dillerde dolanan Ütopya olan bir ülkede ütopya meselesini gerçekçi olarak gündeme getirirler. Böylelikle sanatçı çift hevesleriyle toplumsal çizgiler arasında mesafeyi koyarlar.

Ünlü çift kendilerini sınırlandırmayıp imkânlar dâhilinde galeri dışına da çıkmışlardır. Her eylemin gerçek başarısı, doğru zamanda yapılmasıyla paraleldir. Sadece toplum onayını alıp kabul görülen fikirler değil, bunların dışında kalan fikirlerin üzerinde de durulur.

Kendini yinelemeyip yani, kendi özgün ifade biçimlerine sahip olanlar sanatla ilgili klasik söylemlerin arasından çekip çıkaranlardır.

Resim 3.16. Christo- Jeanne Claude, “Sarılıp Sarmalanmış Kıyı”, Avustralya, 1969.

Sergilendiği yerde sadece on hafta kalan , “*Sarılıp Sarmalanmış Kıyı*”, (Resim 3.16.) adlı çalışmasında Avustralya’nın Sdney kentinde 2.5 km kadar uzanan kıyuyu kumaşla kaplamışlardır. Taşın sertliği ve kumaşın yumuşaklığı görsel olarak kullanılıp insanı düşünmeye itmiştir. Burada organik nesne olan kayaların üzerine inorganik malzeme olan kumaşın kullanılması farklı formun oluşmasını sağlamıştır.

Christo’ların sanatı, estetik meseleleri sosyal bir bağlama taşıyarak politik bir alana taşır. Burada yalnızca sanata meraklıların değil, sanata akvaryumdaki yosun kadar yabancı olan sokaktaki adamın da bir tavır alması gerekir. Bu durum yapıtın dayattığı bir koşul değil, yapıtın gerçekleştirilmesinin nedenidir. Bu anlamda yapıt hem avangart (geleneksel anlamda angaje) hem de post moderndir. (İzleyici tükenmişse başka bir izleyici kitle bulmanın mümkün olduğu inancı) (O’Doherty, 2013 :125).

3.5.4. Nancy Holt

Nancy Holt, Amerikan heykeltıraş ve fotoğrafçısıdır. Kavramsal Sanat ve Arazi Sanat’ının çeşitli alanlarında çalışmalar yapmıştır.

Resim 3.17. Nancy Holt, “Güneş Tünelleri (Sun Tunnels)”,1973-76,Beton Çap:2,44cm,Uzunluk: 550cm (her biri için), Büyük Basın Çölü, Utah

Nacy Holt'un "*Güneş Tünelleri*" (Resim 3.17) adlı eserinde, Utah Basin Çölü'nde dört büyük beton tüneller kumların üzerine dizilmiştir. Güneşin çıktığı en son nokta, matematiksel olarak sanatçı tarafından çok iyi hesaplanmıştır. Güneşin doğuşu ve batışı beton tünellerin içinden izlenilmiştir. Zirveden ve tünelin içinden geçen güneş ışınlarının aynı hızadan görünüşü izleyiciye hayranlık bırakmıştır. Beton tüplerin silindirik kısmı doğal ışığa bağlı olarak adeta bir kameranın vizör kısmı gibi hareket halinde olmuştur. Sanatçının beton tünelleri bir vizör olarak düşünmesi, fotoğraf sanatçısı olduğundan, çalışmasına bu düşünce ilham kaynağı olmuştur.

Holt, doğadaki organik malzemeleri diğer nesnelere bütünleştirip dış mekânı kullanmıştır. Çalışmada doğanın ısı kaynağı olan Güneş organikdir.

3.5.5. Michael Heizer

Michael Heizer, müzelerin ve koleksiyonların dolu olduğunu, açık alanların insanları beklediğini ifade eder. Heizer, galerileri terk etmenin otoriter bir eğilim olduğunu söyler, bu klasik anlayıştan kopuş egemen çağdaş anlayışın kabul edilmemesi anlamına gelir.

Heizer, The New York Times'da Kimmelman'e verdiği bir röportajda şöyle diyor:"

"Ben sadece zaten yüzyıllardır yapılan ancak şimdi yapılmayanı yapıyorum." der (http://www.izinsizgosteri.net/asalsayi29/ali.peksen_29.html).

Resim 3.18. Michael Heizer, “Çift Negatif”, 1969, Riyolit(kayaç) ve kum taşının 240,000 yer değişimi, 457.2x15.24X9.14m. Mormon Nesa, Overton, Nevada.

Heizer, “*Çift Negatif*” (Resim 3.18) adlı çalışmasında, malzeme kullanarak bir eseri oluşturmak yerine malzemeyi dışarı çıkartarak bir sanat eseri ortaya koymuştur. Toprak kazılarak dışarı çıkartılıp kum taşı kullanılmıştır. Kazılan çukur aşağıdan yukarı doğru 15.24x457.2 uzunluğundadır. Sanatçının masif bir mekânda mimari olarak yaptığı bu tür toprak işleri izleyiciye ayrı bir hayranlık uyandırmaktadır. Heizer, mekâna özgü sanat anlayışıyla tasarladığı kendi sanat tarzını ortaya koymaktadır. Çalışma da kullanılan toprak, kum taşı ve riyolit (kaya) organikdir.

3.6. TOPRAK SANATI

Taş, toprak, kum gibi malzemenin galerilerde sergilenmesine ise genellikle Toprak Sanatı denir.(<http://blog.kavrakoglu.com/tag/toprak-sanati/>).

Toprak Sanatı’nda doğada bulunan organik malzemelerden toprak, taş, kaya, ..v.b malzemeler kullanılmıştır. Doğa, sanatçılara ilham kaynağı olmuştur.

3.6.1. Richard Long

Toprak Sanatı sanatçılarından biri olan Richard Long, 1945 yılında Bristol’da doğmuştur. Sanatçı, 1967 yılında ilk çalışmasını öğrencilik döneminde yapmıştır.

“Sıradan şeylerin sanat olarak algılanması hoşuma gidiyor.” (Antmen, 2010: 259). Diyen sanatçı, sanat için gerekli olan malzemenin sıradan ve her insanın elinin altında olabileceğine dikkat çekmiştir. Dünyayı oluşturan malzemenin de taş olması buna en büyük örnek değil miydi? Sanatçının, sanatında ilgi çekici mekânların önemi olmayıp dünya üzerindeki her yeri mekân olarak kullanabilmiştir. Long’un sanatında özgünlük vardır, kendi olabilmeyi her zaman hissettirebilmiştir. Gerçek olan her şeyi sanatına konu etmeyi başarabilmiştir.

Sanatçıya göre, her insanın sahip olduğu yürüme yeteneği bir sanattır. Sanatın başlangıcı olarak, yürümeyi gören sanatçı, bu yolla birçok şey keşfedileceğini savunmuştur. Sanatçı, doğadaki saf gerçeğin kalıcı olabileceğine inanmış yapay olan şeylerden kaçınmıştır. Ona göre, insan sınırsız ve özgürce kullanabildiği doğaya saygı duymalıdır.

Resim 3.19. Richard Long, ” Himalaya’da Bir Çizgi”,1975.

Long, “*Himalaya’da Bir Çizgi*” (Resim 3.19.) adlı çalışmasında insandan uzak, yaşam imkânı olmayan terk edilmiş yerleri buralarda yürümeyi, sanatının bir parçası olarak tercih eder. Sanatçı, bu yürüyüşler sonunda, edindiklerini izleyiciye görsel olarak (harita, resim...vb.) aktarır. Yürüyüş, sadece akla gelen ilk anlamıyla somut hareket etmek değildir. İki noktayı birleştiren bu çizgi, aynı zamanda çizimin başlangıcıdır. Çevreye uygulanan çizgiler, genellikle ölçme, harita ve yollar oluşturma sürecinin sonucudur. Yollar oluşturmak, tek düze bir kolaylıkta değildir. Sadece kağıt üzerine geçirilmez, o yolun konturlarını ve üç boyutlu görünümünü aktarmak önemlidir.

Richard Long, “*Himalaya’da Bir Çizgi*” (Resim 3.19.) isimli eserin tamamı organik malzemedir. Long, bir dağ mekânında taşları bir sıra halinde dizerek çalışmayı yapar. Sanatçı, taşlar, topraklar ve kayalar içerisinde doğada bir bütünlük sağlayarak izleyiciye sunar.

3.6.2. Dennis Oppenheim

Dennis Oppenheim, Toprak Sanat’ı üzerine çok sayıda eserler vermiştir. Sanatçı, eserlerinde her varlığın hammaddesi olan toprağı doğrudan işlemiş, toprağı sanatsal bir anlam yükleyerek eleme, kazma, biçme ve yazma yöntemlerinden yararlanmıştır.

Sanatçının amacı, büyük alanlar kullanarak doğa üzerinde kalıcı izler bırakmak olmuştur. Sadece doğada iz bırakmakla kalmayıp uzaydan dahi görünen eserler yapmıştır.

Resim 3.20. Dennis Oppenheim, ”Yönlendirilmiş Buğday Ekimi”,1969,Toprak ve Buğday Tohumu, Hollanda

Dennis Oppenheim, “*Toprak ve Buğday Tohumu*” (Resim 3.20.) adlı çalışmasında sanatçı, yeni sürülmüş tarlayı tırmıkla düzelterek tarlada şekiller oluşturmuştur. Doğayı kullanarak yapılan bu tür eylemler şehir ortamına karşı çıkılan, doğayla iç içe yaşanılmasını isteyen çalışmalardır.

Oppenheim, dış mekânı kullanarak” *Toprak ve Buğday Tohumu*” adlı eyleminde doğadaki organik malzemenin ana unsuru olan toprağı kullanmıştır.

3.6.3. Hans Haacke

Sanatçı, alışlagelmiş sanat anlayışının dışına çıkarak sanatın siyasal yönünü vurgulayıp sanatın aslında huzur verici değil huzur kaçırıcı olduğunu iddia etmiştir.

Resim 3.21. Hans Haacke, 'Çimen Büyüyor', 1966-1969

1969 tarihli, "*Grass Grows /Çimen Büyüyor*", Haward Wise Galerisi'nde yığıldığı toprağa diktiği çavdarın yeşermesini, büyümesini sonra da çürüyüp yok olmasının doğal sürecini izleyicilere bilimsel bir çalışma süreci içinde bir üniversite ile ortak çalışmaya girerek izletmiş (Akyüz, 2008 : 106).

Sanatçı, ölçülere bağımlı kalmamış toprak ve çimi kullanarak eserini oluşturmuştur. Organik büyümenin, ekosistem açısından önemini vurgulamak için yapılmıştır. Eserde böcek ilâcı kullanılmamıştır. Çalışmasında ekolojik kavramının estetik yönünü keşfetmiştir.

3.7. EKOLOJİK SANAT

Ekolojik sanatı arazi sanatından ayıran en önemli unsur, ekolojik sanatçıların arazi üzerinde çalışma yaparken doğaya ıslah edici dokunuşlarda bulunmasıdır. Yani verimsiz bir arazide eser oluştururken geleceğe yönelik adımlar atmaktır. (zirai uygulamalar, toprak iyileştirme vb.)

Mel Chin sanatıyla ilgili olarak, ”Sanat değişimin mümkün olabileceğine dair olasılıkları görmemizi sağlar. Sanat salt sanat için değildir... Toprak, benim mermerim. Bitkiler, keskim. Diriltilmiş doğa, yapıtım... Bu hem sorumluluk, hem de şiiirdir.” gibi açıklamaları, Arazi Sanatı’ na yönelmiş sanatçıların genel tavrına ilişkin önemli ipuçları verir (Antmen, 2009:255).

3.7.1. Andy Goldsworthy

Andy Goldsworthy, kum, taş, kar, yaprak, dal ve buz gibi doğadaki organik malzemeleri kullanarak geometrik formlarla deneysel çalışmalar yapmıştır. Bunlar dış mekânsal çalışmalardır. Sanatçı doğa ile çalışmalarını bir arada kullanmıştır.

Resim 3.22. Andy Goldsworthy, ” Fırtına Kralı Duvar”, 1997-1998,60 × 27342 in 152.4 × 69448.7 cm.

Sanatçı için duvar, içinde bulunduğu yerle paylaşım içinde olan bir alandı. Sanatçının fikri, İngiltere’nin Cumbria bölgesindeki Gazedale Orman’ında yaptığı Yürüyüşe Çıkan Duvar (1990) adlı çalışmasıyla ilk kalıcı yapıt siparişini hayata geçirir.1955’te Aşağı Hudson Vadisi’nde modern heykel parkı Storm King Art Center

(Kral Fırtına Sanat Merkezi) için bir yapıt hazırlamak üzere New York'a davet edilen sanatçı, 150 metre uzunluğundaki duvarı, çevreyi ona göre düzenlemektense onu ortama uyarlayarak arazi boyunca karşısına çıkan ağaçların ve kayaların arasından kıvrılarak uzanacak şekilde inşa eder (<http://stormking.org/artist/andy-goldsworthy/>).

Andy Goldsworthy, parktaki alanı inceler ve ağaçların bulunduğu harap olmuş bir duvar bulur. Bir İngiliz duvar ustasıyla çalışmaya başlar. Beton kullanmamış, doğal taşlarla duvarı oluşturur. Ağaçların, sıra hâlinde olması, harap olmuş duvarın dâhil edilmesi ve aradan akan bir gölün eklenmesiyle çalışma tamamlanır. Çalışma, en üst noktadan başlayarak ağaçsız alana kadar kıvrılarak devam eder. Böylece sanat ve doğa birbiriyle bütünleşmiş olur. Sanatçı, doğanın güzelliğine vurgu yapar. Storm King bölgesinde, sanatçının çalışması bir sembol haline gelir.

Goldsworthy, çalışmasında “ağaçlar, taşlar, insanlar bunlar yerin ve eserlerin bileşenleridir.” diyerek vurgu yapar. Sanatçı için taş duvarlar, dış gücün değişkenliğini ve değişimin olabileceğini belirtmektedir. Taş duvarlar, doğanın bir parçası olduğunu ve tarih boyunca, geçmişten günümüze kadar bulunduğu yerin tarihine de dikkat çekmektedir (Farthing, 2012: 534).

3.8. ART POVERA (YOKSUL SANAT):

Art Povera, sanatçıya ve gündelik malzemelere anlam katan, onları manaya dönüştüren bir sanat akımıdır. Art Povera sanatında, eserlerde canlı hayvan, cam, gazete vb. malzemeler kullanılmıştır. 1967'den itibaren İtalya'nın çeşitli kentlerinde sergiler açılmıştır (Roma, Milano, Torino...).

Yapıtlarında organik ve inorganik malzemeleri bir araya getiren, doğal ve doğal olmayan süreçleri irdeleyen ve çeşitli doğa yaşantılarını görünür kılmaya çalışan Art Povera sanatçılarının her birinin özellikle üzerinde durduğu farklı olgular, durumlar ve kavramlardan söz edilebilir. “Yoksul Sanat”ın amacını ortaya koyar nitelikte olan bu malzemeler gayet basit yapılı, zahmetsiz elde edilebilecek taş, toprak ve bitki gibi doğada kolayca bulunabilir nesnelere. Öte yandan bu akıma göre sadece malzemenin “yoksulluğu” değil eserlerin sergileniş biçimi de “yoksul” karmaşadan uzak ve tıpkı doğadaki gibi sade olmalıdır. Eserlerin entelektüel olarak değil, duygusal olarak seyirciye sunulması gerekmektedir (İrgin, 2016: 17-18)

3.8.1. Michelangelo Pistoletto

Michelangelo Pistoletto, 1960'ların sonunda İtalya'da ortaya çıkan Art Povera sanatının önde gelen isimlerinden biridir. Sanatçı farklı materyalleri bir araya getirerek onları harmanlar ve sanatın bir parçası haline getirir.

Sanatçı, sanatı için tasarladığı işaret figürünü malzemelerinin tümüne uygular. Bu işaret figürü sanatçının kendi kimliğini ortaya koymaktadır. Bu işaret figürü, yay şeklinde olup boyutları geriye doğru açılarak sanatçının uzanan kollarını ve bacaklarını temsil etmektedir.

Sanatçı bu işaret figürünü sanat nesnesi haline getirilip kapılar, pencereler, yataklar ve masalardaki çalışmalarında kullanılır.

Resim 3.23. Michelangelo Pistoletto “Paspas” 1976 – 1997, Malzeme: Hindistan Cevizi Hazır Örme Paspas, Tate

Pistoletto, “*Paspas*” (Resim 3.23) adlı çalışmasında 20 büyük paspası üst üste gelecek şekilde yerleştirir. Bu paspas Hindistan cevizinden yapılmış düğüm püsküllerinden oluşur. Paspasın şekli bir yay gibi birbirine kenetlenmiştir. Sanatçının yaptığı bu çalışma ticari boyut oluşturur. (<http://www.tate.org.uk/art/artworks/pistoletto-doormats-t12188>).

Pistoletto, Hindistan cevizi düğüm püskülleri ile örülü Paspas adlı çalışmasında doğadaki organik malzemeyi kullanmış püsküllerin organik malzemedan, inorganik malzemeye dönüştüğü görülmektedir.

3.8.2. Jannis Kounellis

Kounellis, taş, çuval, demir, bitki ve canlı hayvan gibi değişik malzemeleri kullanarak ilginç mekânlar oluşturan Art Povera sanatçısıdır.

Sanatçı, galerideki çalışmalarında, kil ahşap, kömür, çuval ve çelik kurşun parçalarıyla Yoksul Sanatta sıradan malzemelerden oluşan heykeller yapmıştır.

Resim 3.24. Jannis Kounellis, “Cavalli(Atlar)”, 1969,Galleria L’Attico, Roma’da sergilenmiş.

Jannis Kounellis, “*Cavalli (Atlar)*” (Resim 3.24.) adlı çalışmasında,1969 yılında Roma’da 11 tane atı galeriye bağlayarak sanatın parayla alınıp satılamayacağını vurgulamıştır. Sanatçı, atları eşit bir şekilde bağlayıp mekânın doğadan farklı olmadığını belirtmiştir. Saman, at dışkısını temizleyerek mekânı galeri ortamına benzetmiştir. Bu bağlamda sanatçı doğanın kendi ürettiği varlıkları sanat alanında izleyiciye sunmuştur. Canlı bir varlığı sanat malzemesi haline getirip doğanın bir sanat parçası olacağını ortaya koymuştur. Çalışmada bulunan atlar, saman ve at dışkıları organik malzeme olarak kullanılmıştır.

3.8.3. Mario Mer

Art Povera sanatçılarından biri olan Mario Merz çalışmalarında günlük malzemeleri kullanmıştır.

Merz, çalışmaların da organik malzemeleri kullanarak ekolojik sistemi kullanmıştır. Çalışmalarında, organik malzemelerle inorganik malzemelerin kullanımını

birleştirmiştir. Bu malzemeler poşetle paketlenmiş kumlar neon tüpleri, yağmurluklar ve plastiklerdir.

Resim 3.25. Mario Merz “Altın Külçesi (Lingotto)” 1968, 262x 313 x 114cm, Malzeme: Çalılık, balmumu ve çelik.

Mario Merz, “*Altın Külçesi (Lingotto)*” (Resim 3.25.) isimli eserinde sıvı bal mumunu ahşap kutuya döktükten ve bal mumunun kurumasından sonra oluşturduğu ince çelik bir çerçeve ile çalılıkların ortasına koyar. Sanatçı, çalılıkları demetler halinde kullanarak 1983’te ağaçların ve tarım alanlarının günlük yaşamımızdaki dünyevi bir etki yarattığını belirtmiştir. Yaşamla –ölüm arasında bağ kurarak bunu sanatına aktarıp heykel çalışmalarında kullanmıştır. Eleştirmen Giovanni Lista , Mario Merz’in bu eserini İncil’deki Musa’nın yer aldığı sahneleri hatırlattığını belirtmiştir. İtalyan kelimesi “Lingotto”, külçe ya da küllük anlamına gelmektedir. Sanatçı kendisini altın bir külçe olarak tanımlamış ve anlaşılmazlığa yol açarak zıtlık noktalarını oluşturmuştur (<http://www.artistrooms.org/artists/mario-merz>).

Merz, “*Altın Külçesi*” adlı çalışmasında çalılıkları kullanarak organik malzemeye yer vermiştir.

3.8.4. Giovanni Anselmo

Giovanni Anselmo, Art Povera sanatçılarında biridir. Anselmo, doğallığın temel yasaları ve kuvvetlerini- çekim gücü ve sebze, su, elektrik, granit ,demir ve plastik gibi çok çeşitli organik ve inorganik malzemeler kullanmıştır.

Resim 3.26. Giovanni Anselmo, “İsimsiz”,1968, Musee National d’art Moderne,Paris

Giovanni Anselmo,” *İsimsiz*” (Resim 3.26.) adlı eserinde doğanın temel güçleri- gerilim , yer çekimi ve zaman-hem katalizör hem de senaryodur. Durağan (granit kütle) ile organik(marul) yana yana getirilip marul çürüdükçe çözülmek üzere telle birbirine (geçici bir süreliğine de olsa)bağlanır.(Fortenberry, 2015:59).

Anselmo, bakır telle bağlanmış bir granitin gövdesine organik malzeme olan marul bağlanmıştır. Marul (organik), bakır tel(inorganik), granit(inorganik) malzemeler kullanılmıştır.

3.9. ABJECT ART (İĞRENÇ SANAT)

Abject (İğrenç) kavramı, aşağılık, yasaklanmış, dışlanmış ancak aynı zamanda, kendisine karşı bir çekim ya da uyuşma hissettiğimiz, bizim, şeylerin nasıl olması gerektiğiyle ilgili kuralcı düşüncelerimizle oynayarak cesaretimizi güvenimizi kıran şey olarak tanımlanabilir. Abject Sanat, izleyici üzerinde tiksindirici etkileri nedeniyle, pislik, dışkı, çöp, çürümüş yiyecekler ve diğer tabu maddelerin kullanıldığı estetik anlayış olarak tanımlanır. İçerik olarak bireyin dışlanmasıyla ilgili konular ön plandadır. Tiksindirici biçimde şişmanlık veya homoseksüelliğin toplumsal reddini de içerebilir. (Doğan, 2014:47-50).

İğrenç Sanat'ta, sanatçı eserlerinde kendi kanını ve dışkısını, sanat ürünü olarak kullanmıştır. İnsanın kendisi organik bir varlık olduğu için sanat malzemesi olarak kullandığı kan ve dışkısı organik bir malzemedir.

3.9.1. Marc Quinn

Marc Quinn, Çağdaş İngiliz sanatçılardan biridir.1980'li yılların sonunda Londra'da en başarılı sanatçılar arasında seçildi. Sanatçı, çalışmalarında biyolojiyi ve genetiği kullanmayı seven sanatçılardan biridir. Quinn, çalışmalarında kan olan organik malzemeyi kullanmıştır.

Sanatçı, "*Self (Kendi)*" (Resim.27) adlı çalışmasını kendi bedeninden kan alıp büst olarak uygulamıştır. Çalışma Soğutucu kullanılarak bir zemin üzerinde sergilenmiştir. Büstün doğal görüntüsü gerçekliği yansıtmaktadır. Günlük malzemeleri kullanmak yerine yaşamımıza can veren kanı kullanmıştır. Heykel sembolik ve gerçek işlevi oluşturmuştur. Bu çalışmanın hayatta kalabilmesi için soğutucunun fişinin çekilmemesi lazımdır. Sanatçı çalışma için gereken kanı 5 senede kan verip çalışmanın bitmesini sağlamıştır.

Resim 3.27. Marc Quinn, “Self (Kendi)”, 1991, Kan, Paslanmaz Çelik, Akrilik, Soğutma Ekipmanları, 205 cmx60cmx160cm, Saatchi Koleksiyonu, Londra.

Marc Quinn, ” *Self (Kendi)*” adlı çalışmasında canlıların yaşam fonksiyonlarının devamlılığı sağlayan kan, canlı varlıklar için önemlidir. İnsan, organik bir madde olduğu için kanda insanın bir parçası olmasından dolayı kan organiktir.

3.9.2. Helen Chadwick

Helen Cadwick, 1953 doğumlu olup İngiliz asıllı bir sanatçıdır. Cadwick, sanat alanında heykel, fotoğraf ve montajla uğraşır. 1987’de Turner Ödül’üne aday gösterilen ilk kadın sanatçılardan biridir. Sanatçı genellikle çikolata, kuzu dilleri, çürümekte olan meyve, sebze ve iç organ gibi malzemeleri çalışmalarında kullanır (<http://www.tate.org.uk/art/artists/helen-chadwick-2253>).

Resim 3.28. Helen Chadwick, "Loop My Loop" (Düğümleirim), 1991, cibachrome.

Helen Chadwick, "*Loop My Loop (Düğümleirim)*" (Resim 3.28.) adlı eserinde bir domuzun bağırsağı ile birbirine geçirilmiş sarı saç örgüsünü kullanmıştır. Sanatçı, çalışmada hayvan ve insan bedeninin ve zihninde nasıl bir duygu ve düşünce oluşacağı geleneksel ikiliklere ve kontrastlıklara dikkat çekmiştir. Sanatçı, çalışmasında bir hayvanın iç organı olan bağırsağı organik olarak kullanmıştır.

3.10. ÇAĞDAŞ SANATÇILAR

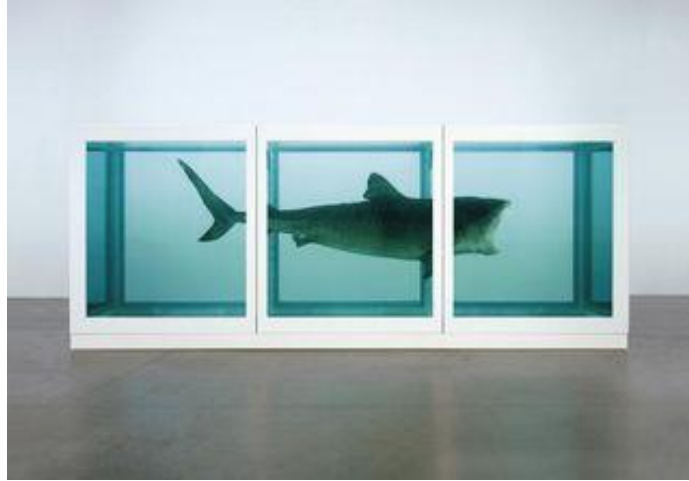
3.10.1. Damien Hirst

Köpek balığı, inek, kuzu, hayvan ölüleri formaldehit kullanarak ölüm temasına dikkat çeken İngiliz sanatçı Damien Hirst, son yaptığı çalışmalarını değerli taşlarla süsleyerek sanatın değerini vurgulamak istemiştir.

Formal diye de adlandırılan formaldehit -21°C 'ta sıvılaşan, -92°C 'ta katılaşan ve mukozayı tahriş eden, renksiz bir gazdır. Sanayide, çok büyük miktarlarda, gümüş ya da bakır üstünden 600°C 'ta hava oksijeni aracılığıyla metanolün yükseltgenmesiyle

hazırlanır (http://www.yardimcikaynaklar.com/ formik- asit-formaldehit-ve-formol- nedir/)

Sanatçının çalışmalarında bir tutarlılık görülmez, her biri görsellik açısından birbirinden o kadar uzaktır ki sanatçıyı tanımayan izleyicilerin aynı elden çıktığını tahmin etmesine imkan yoktur. Bu kadarıyla da yetinmeyen sanatçının, ilaç tüpleri ve cerrahi gereçler gibi duvar çalışmaları da mevcuttur.

Resim 3.29. Damien Hirst, “Yaşayan Birinin Zihninde Ölümün Fiziki İmkansızlığı”, 1991, Ölü Kaplan Köpekbakığı, Cam, Çelik ve %5 formaldehid solüsyonu (2,13x5,18x2,13m) .Saatchi Koleksiyonu, Londra

Hirst ,“*Yaşayan Birinin Zihninde Ölümün Fiziki İmkansızlığı*” (Resim 3.29). Çalışma koyucu sıvı içinde yüzen ölü bir kaplan köpek balığından oluşur. Köpekbakığı öyle dengelenmiştir ki, tankın tam ortasında yer alır; sanki hâlâ canlıymış, doğal ortamında yüzüyormuş gibidir (Smith, 2004: 377).

“*Yaşayan Birinin Zihninde Ölümün Fiziki İmkansızlığı*” çalışmasında sanatçının dikkat çekmek istediği birkaç nokta vardır. Bunlardan biri bir zamanlar yaşayan ve sosyal varlıkların canlı ortamlarda yalıtılan müze kültürüdür. Diğeri ise ölümün ta kendisidir.

Damien Hirst bu çalışmasında Robert Rauschenberg “*Monogram*” (Resim 3.10.) adlı eseriyle paralellik göstermektedir. Her iki sanatçı çalışmalarında hayvanı kullanmıştır. Sadece Robert Rauschenberg *Monogram* adlı çalışmada kullanılan Angora (Ankara) kıl keçisinin içi doldurulduğu için inorganığe dönüşmüştür. Damien Hirst’in “*Yaşayan Birinin Zihninde Ölümün Fiziki İmkansızlığı*” (Resim 3.29.) adlı çalışmasında

Ölü Kaplan Köpek Balığı bir bütün olarak cam kafese yerleştirilir yani iç organları çıkarılmadığı için organik malzemedir, canlının sıvı madde olan formaldehitli kokması önlenir.

Hirst, köpek balığı, inek, kuzu, hayvan ölülerini formaldehitleyip hayvanların iç organları çıkarılmadan cam bir kafese formaldehit sıvı malzemesi ile hayvan ölüleri yerleştirilmektedir. Bu hayvan ölüleri çalışmadan organik malzeme olarak kullanılır. Cam kafesin içerisinde kullanılan formaldehit malzemesi ise inorganik malzemedir.

Resim 3.30. Damien Hirst, “Kelebekler”,1991

Damien Hirst’ın, “*Kelebekler*” serisi çalışmalarından biridir. Sanatçı inorganik malzeme olarak kelebekleri kullanmıştır.

3.10.2. Susie Macmurray

1959 doğumlu olan sanatçı Manchester’da yaşayan İngiliz sanatçılarından. Sanatçı sanat alanında heykel, enstalasyon çalışmalarına devam etmektedir. Çalışmalarında balon, demir...vb. maddelere yer vermektedir.

Genelde sanatçı enstalasyon çalışmalarında organik ve inorganik malzemeleri bir arada kullanmıştır.

Resim 3.31. Susie Macmurray, “Spawn(Yumurtlamak)”, Balon ve Su, 2012.

Macmurray, “*Spawn(Yumurtlamak)*” (Resim 3.31) adlı çalışmasında balonu ve suyu birlikte kullanarak dış mekân da sergilemiştir. Sanatçı içi su ile dolu balonu yumurtaya benzetip, dışının doğurganlığa dikkat çekmiştir. Su, canlı hayatının özüdür ve yaşam kaynağı olup organik malzemedir, balon ise inorganiktir.

3.10.3. Gyula Varnai

Sanatçı, 1959’te Macaristan’da doğmuştur. Macar asıllı bir sanatçıdır. Varnai, 1990 yılın da Macar asıllı bir gruba katılmıştır. Geniş ve büyük ölçekli enstalasyon çalışmaları yapmaktadır ve günlük malzemeleri kullanmıştır.

Resim 3.32. Gyula Varnai, “Now I Know (Şimdi Biliyorum)”, Tahta parçaları, Enstalasyon, 2008

Gyula Varnai “*Şimdi Biliyorum (Now I Know)*,” (Resim 3.32.) adlı çalışmasında, farklı boyut ve renk tonlarındaki kütükleri ve dalları kullanarak adeta matematiksel bir kombinasyonla her bir kütük ve dalların yan yana yerleştirilmesi sanatçının matematiksel zekasını ortaya koymaktadır. Bu yerleştirme sonucunda bir adamın silüeti ortaya çıkmaktadır. Çalışma yaklaşık bir odanın büyüklüğündedir. Çalışma İzleyicilere insan figürünün canlanacakmış hissi vermektedir (<https://collabcubed.com/2012/06/29/more-gyula-varnai-now-i-know/>).

Varnai, çalışmasında irili ufaklı kütük ve dalları doğada yetişen ağacın parçalarını inorganik malzeme olarak sanatında kullanmıştır.

3.11.4. Ceca Georgieva

Bulgaristan asıllı olan Sanatçı Ceca Georgieva, doğa sanat alanında çalışan tekstil sanatçısıdır. Doğadaki malzemeyi kullanıp yaşamın bir parçası haline getirmiştir. Doğanın her türlü malzemesinden ilham kaynağı olarak çalışmalarına devam etmektedir. Doğanın bitki örtüsü ona esin kaynağı olmuştur.

Bitki tohumlarını sanat eserine dönüştürmüştür. Bu çalışmalarını çeşitli ticari amaçlarla da kullanmıştır (Kolye, bilezik...vb).

Resim 3.33. Ceca Georgieva,” Yeşil Eco Chic Taki”.

Sanatçıyı diğer sanatçılardan özgün kılan en önemli özelliği doğanın özünden yararlanarak çalışmalarında bitki ve tohumlarını kullanıyor olmasıdır. Günümüz sanatında hala çalışmalarını sürdürmektedir.

Resim 3.34. Ceca Georgieva, “Good Morning (Günaydın)”, 2000

Georgieva, “*Günaydın*” (Resim 3.34.) adlı çalışmasında bitki tohumlarını kullanarak kadın anatomisine iki ve boyutluluk açısından dikkat çekmiştir. Burada kadın ve doğanın özünü birleştirerek kadına vurgu yapmıştır. Çalışmada kullanılan bitki tohumları organikdir.

3.11.5. Lina Hsiao

New York doğumlu Lina Hsiao mantar yosun ve diğer organik malzemeleri kullanarak portreler yapmıştır. 2013 yılında Moda Endüstri Tasarım bölümünden mezun oldu ([http //www.linahsiao.com](http://www.linahsiao.com)).

Üç boyutlu dokular ve evrelere bir anda tanıdık ve yabancı gelen karakterler oluşturuyor. Bu yüzlerin zemininde çeşitli yerlerinde farklı peyzajlar kullanmıştır. Lina'nın karışık portreler serisinde insan yüzünün karışık biçimlerini evrensel sembollerle görselleştirmiştir Sanatçının çalışmaları New York, Chicago ve Brookly'de sergilenmiştir. Günümüz sanatçılarından olan Lina Hsiao çalışmalarına devam etmektedir.

Resim 3.35. Lina Hsiao, Visceral Gouda, Image Galerisi, Brooklyn.

Lina Hsiao'nun "Yosunlar ve Mantarlar Portreler" serisinden biridir olan "*Visceral Gouda*" (Resim3.35) adlı çalışmasında doğadaki malzemeleri sanatın imgesi haline getirip peyzaj kullanarak portreyi bütünleştirmiştir. (<http://www.linahsiao.com>).

Sanatçı çalışmasında yosun, mantar ve peyzaj unsurlarını birleştirerek çalışmasını tamamen organikleştirmiştir.

3.11.6.Timi Pall

Timi Pall,28 yaşında Rumen asıllı bir sanatçıdır. Pall, kendi adet kanını kullanarak çalışmasını yapmıştır.

Pall,bu eserinde dokuz ay boyunca kendi adet kanını kullanarak büyük bir projeye adım atmıştır. Bu çalışmasını dokuz ay boyunca kan döneminde adet kanıyla bir bebeğin oluşumunu (fetüsü) resmetmiştir. Ona "*Dönemin Günlüğü*" adını vermiştir. (<https://www.behance.net/gallery/46847731/The-Diary-Of-My-Period>).

Kendisi, her ay boyunca bir tuval üzerine aşama aşama kare şeklinde, dokuz bölmeli bir tuval üzerine adet kanını boyamıştır. Sanatçı bu çalışmasında organik bir madde olan kanı kullanarak doğanın parçası olan insana vurgu yapmıştır.

Resim 3.36. Timi Pall, "Dönemin Günlüğü".

3.11.7. Eduardo Kac

Eduardo Kac, 90'lıların başında telerobotik ve canlı organizmaları birleştirip radikal çalışmalarıyla ortaya çıktı. 20.yüzyılın başında Kac "Trans genetik Sanat'ı (genetiği sanata dönüştürmek)" ile çağdaş sanata yeni bir yön verdi. Kac, mevcut iletişim sistemlerinin konvansiyonel operasyonlarından melezler yaratmak için çoklu ortam ve biyolojik süreçleri bir araya getirdi. Sanatçı çalışmalarında, dilsel sistemleri, diyalog alışverişini ve öğeler arası iletişimi inceler (<http://www.ekac.org>).

Resim 3.37. Eduardo Kac, "Yeşil Floresanlı Tavşan(Alba)",2000,Hawai Üniversitesi, Monoa.

Eduardo Kac, “Yeşil Flüorasınlı Tavşan(Alba)” (Resim 3.37) adlı çalışması transgenetik bir eserdir. Tavşanın(memeli) (organik) bir varlığın DNA’sına dışarıdan müdahale edilmesi söz konusudur. Kac, moleküler biyoloji kullanarak deniz mavisini ve tavşanın DNA’sını transgenetik çalışmasında birleştirmiştir. Kac’ın çalışması, biyolojik hayatın gerçekliğini oluşturmasına dayanır. Organizmada organik genleri kullanarak çalışmalarını sanat nesnesi haline getirmiştir. DNA’sına kodlanmış yeşil parlayan floresan proteini taşıyan(organik) transgenetik bir çalışmayı ortaya koymuştur.

3.12. POST MODERNİZM

Post Modernizm terimi hem her şeyi kapsar, hem de hiçbir. Gerçekten de “post modernizm” terimi çoğu zaman 20.yüzyılın son çeyreğinde yerli yersiz kullanılmıştır. Bununla birlikte anlam bulanıklığıyla bile bu terim, belirsizliklerimizdeki yaygın keskinliği, artık büyük sanayi dünyasını simgeleyen “modern” dünyaya ne tümüyle ne dehiç bağlı olmadığımızı ilişkin kanıyı da dile getirmiştir. Kaldı ki bir başka kültürdeki yeni verileri kesin bir biçimde değerlendirmekte oldukça zorlanır. Dengelerin bozulmasının ortaya çıkardığı bu önemli sonuç, kimi zaman savaşın bitiminde modernliğin temel ilkelerini uygulama olanağı bulan modernlerin son kuşağınca, kimi zaman modern geleneğinden kopmuş, fakat “postmodernizm” terimini fazla karmaşık bulanlarca, kimi zaman da bugün “yeni-modernizm” ismi verilen akıma bağlı bir başka sanatçılar öbeğince, özlemle dile getirilen çok sayıda direnişle karşılaşmıştır (Eroğlu, 2015: 307).

Bu karşılaştırmalar da Post Modernizm, modernizmi sorgulamayı, çevreci olmayı, milli değerleri korumayı ve küreselleştirmeyi hedeflemiştir.

Post Modernizm, Modernizmden sonra gelen, onu eleştiren, onun özelliklerine karşı gelen veya onu tamamlayan bir düşünce hareketidir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra, önce Amerika’da, sonra Avrupa’da çıkan bir düşünce hareketidir. (<http://www.edebiyatciyim.com/postmodernizm-nedir-ve-postmodenizmin-ozellikleri/>).

3.12.1. Ana Mendieta

Ana Mendieta,1961’de Küba’dan ayrılıp 1980’de New York’a gelir. Sanatçı iki ülke arasında bağlantı kurar. Mendieta, Küba adasında turist rehberliği yapar. Yaptığı

turist rehberliği, sanatçının Taino halkına olan ilgisini göstermektedir. Bu da onun, Taino halkının hikayelerini araştırmasından kaynaklanır. Sanatçı Taino halkının hikayelerinden etkilenmiştir. Bu hikayelerden yola çıkarak Taio'nun yaratılış hikayelerinden tanrıçanın kabartma heykelini yapmıştır. Kendi bedenini kullandığı kabartmalar, Primitif dönemdeki kaya üzerindeki tasvirleri anımsatmıştır.

Resim 3.38. Ana Mendieta, "Ada", 1981.

Ana Mendieta "Ada" (Resim 3.38.) adlı çalışmasında kabartmalarda tasvirlediği bayan figürünü kullanmıştır. Tasvirlenen bu figürlerin kalça ve göğüs kısmı genelde geniş resmedilmiştir. Sanatçı organik malzemelerden yola çıkarak çalışmalarına doğadaki malzemeleri aktarmıştır.

Kübalı bir doğa dini olan Santeria'yı canlandırmak için' Lowa'nın bir nehrinde bata çıka yürürken, Mendiata karşı kültürünün başka bir akıntısına kapılmıştı: Yeni ortaya çıkan yeşile karşı duyarlılık. Doğanın akışına teslim olmuş, gelip geçici bir izi görüntülediği fotoğrafı İngiliz sanatçı Richard Long'un kayıt altına aldığı çimenlerin üzerindeki ayak izleri ya da ıssız bir düzlüğe dizilmiş taşlarla birlikte anılması gereken bir parçadır (Bell, 2009: 440).

3.12.2. Guiseppe Penone

Guiseppe Penone, İtalyan asıllı Post Modern sanatçılardan biridir.

(...)”zayıf malzemelerle-toprak, sebzeler, hatta canlı hayvanlar-ortaya koydukları doğaçlamaları, yeni ve daha alçakgönüllü bir düzeyde sanat yapmak anlamına geliyordu. Guiseppe Penone, doğa ile sanayi ürünleri arasındaki ilişkiyi tersine çevirmek için, ”bir marangoz gibi” (kendi deyişiyle)emek vererek hayatın akışını bir binanın kirişinde ortaya koydu (Bell, 2009: 440).

Resim 3.39. Guiseppe Penone, “On İki Metrelik Ağaç”,1980-82,Tate.

Sanatçının, çalışmalarında doğa - insan arasında bağlantı vardır Sanatçı icra ettiği sanatında doğadan esinlenir. Heykel çalışmalarında kullandığı malzemelerin ana malzemesi genellikle organiktir. Fakat ham maddesi ağaç olan malzeme işlendiği için inorganik malzemeye dönüşüp ağaç asıl işlevini kaybeder.

Penone, “*On İki Metrelik Ağaç*” Resim (3.39.) adlı çalışma 1980-82 yılları arasında yapıлып, günümüzde Tate koleksiyonları arasında yer almaktadır. Sanatçı, çalışmasında ağacı bir marangoz gibi işleyip heykelsi bir form verir.

SONUÇ

Sanat eserini algılama farklı şekilde de tezahür edebilir. Algılanan bu sanat eserinin malzemesi doğal yollarla oluşuyorsa, organik malzemedir. Eğer organik malzemenin kullanımı farklı şekilde ve farklı yollarla elde ediliyorsa inorganik malzemedir. Kullanılan bu malzemeler bazen organik bazen de inorganik ürünlerin algılanışları sanatçının ya da eseri görmek isteyen, dünyası içinde biçimlenir.

Kainatta görülen her şey başkahraman olarak organik biçimi ifade etmektedir. Dada akımının avangard sanatçısı olan Marcel Duchamp, “1200 Kömür Çuvalı Resim(2.7.)adlı eserinde doğada var olan kömürü kullanarak organik malzeme olan kömürü sanat eserinde yer vermiştir.

Fluxus sanatçılarından John Cage, Joseph Beuys, Wolf Vostell ve Yoko Ono çalışmalarında organik malzemeler kullanmışlardır. John Cage, mantar bilimcisi (mikolog) olarak çalıştığı bilinmektedir. Cage, organik malzeme olan mantar üzerine çalışmalar yapmıştır. Joseph Beuys, Performans çalışmalarında organik malzemelerden yağ, bal, ağaçlar, hayvan (ölü) kullanımına yer vermiştir. Beuys, kullandığı nesnelere ilgili mayalanma, renk değişikliği, çürüme...v.b değişim durumlarına dikkat çekmektedir. Beuys, “Avrasya Sibiryası Senfonisi” Resim(3.2.) adlı bu performansın da ölü bir tavşanı kullanması onun organik yapısının getirisi olarak çürüme sürecini göstermektedir. “Ben Amerika’yı Seviyorum, Amerika’da Beni Seviyor” Resim (3.4) adlı performansında kıl kurdunu organik malzeme olarak kullanmıştır.1971 yılında “Bataklık” eyleminde ekosistemi kullanıp organik malzeme olan doğayı ve doğanın içinde yer alan bataklık eylemine dâhil etmiştir.”7000 meşe” Resim(3.6.)adlı eyleminde 7000 meşe ağacını yerde durmasını, onların küçüleceğini, yeni dikilen ağaçların ise büyüyeceğini vurgulamak istemiştir. Sanatçı bu eyleminde organik malzeme olan meşeleri kullanarak doğanın korunması bağlamında çevreci bir hareket göstermektedir.

Wolf Vostell ise “Depresyon” (3.7) adlı çalışmasında organik malzeme olan hindiyi kullanmıştır. Yoko Ono “Ex-it” Resim (3.8) adlı eserinde organik malzeme olan zeytin ağacını ve doğanın ana malzemesi olan toprağı kullanmıştır.

Arazi Sanat’ında Robert Smithson, Nancy Holt, Dennis Oppenheim Hans Haacke gibi sanatçılar doğayı bir malzeme olarak kullanmışlardır. Tamamen organik malzeme

olan doğayı sınırsız bir galeri olarak kullanarak bazı tabuları yıkmışlardır. Art Povera sanatçılarından biri olan Jannis Kounellis çalışmalarında taş, çuval, demir, bitki ve canlı hayvan ..v.b değişik organik malzemeleri kullanarak ilginç mekânlarda sergilemiştir. Kounellis, “*Cavalli (Atlar)*” Resim (3.24.) adlı çalışmasında at, saman ve hayvan dışkısını organik malzeme olarak kullanmıştır. Sanatçı, canlı bir varlığı sanat malzemesi haline getirip doğanın bir sanat malzemesi olacağını ortaya koyduğu görülmektedir.

Çağdaş Sanatçılarımızdan biri olan Damien Hirst “*Yaşayan Birinin Zihninde Ölümün Fiziki İmkânsızlığı*” Resim (3.29) adlı çalışmasında köpek balığını organik olarak kullanmıştır. Canlıyı (köpek balığını) bir bütün olarak cam kafese yerleştirilmiştir. Canlıya dışarıdan müdahale edilmeyerek formal bir sıvı maddeyle kokmaması sağlanılmıştır Ceca Georgieva, organik malzeme olan bitki tohumlarına çalışmalarında yer vermiştir. Eduardo Kac Transgenetik ile Çağdaş sanata yeni bir yön verdiği görülmektedir. Kac “*Yeşil Floresanlı Tavşan(Alba)*” Resim (3.37) adlı eserinde biyolojik hayatın gerçekliğini oluşturmasına dayanır. Kac, organizmada denizanasının organik genlerini kullanarak tavşanın (organik) yeşil parlayan floresan proteini taşıyan transgenetik bir çalışma ortaya koyduğu görülmektedir.

20.yy'n önemli akımlarından olan Kübizm temsili gerçeklikten resimsel gerçekliğe uzanmıştır. Postmodern ve modern sonrası insanın resim algısı inorganik malzeme üzerine düşünüldüğünden, sanat alanında inorganik malzemenin kullanımı farklılıklar ortaya koyduğu görülmektedir. Sanatın nirvanasının dönemi olan 20.yy ve sonrası için sanırım inorganik malzeme üzerine ele alınan eleştiriler ve yorumların daha da güçleşmesi söz konusudur.

Kübizm'de kolaj çalışmalarla sanata dahil olan sanat dışı malzeme (gazete, kağıt parçaları, boyalar, demir ve metal parçaları (inorganik malzemeler), Dada hareketi ile daha ileri bir noktaya ulaşmıştır. Modern sanat sürecinde Kübizm ve Dada' dan sonra çeşitli akım ve sanatçıların temel aldığı sanat dışı malzeme (inorganik malzeme) kullanımı, günümüz sanatının birçok özelliğinin temelini oluşturmaktadır. Sanat dışı nesnelerin anlayışları ve kullanım şekilleri, akım ve sanatçılara göre farklılıklar göstermektedir. 1915- 16 yıllarında New York ve Zürih' te hemen hemen aynı zamanda ortaya çıkan Dada hareketi kapsamında, Marcel Duchamp'ın sanata meydan okurcasına “*Çeşme*” Resim (1.6.) ismini verdiği çalışması, bir endüstri üretimi olan pisuarı sanat

eseri olarak sergilemesi sanatın seyrini değiştirmiştir. Akademik sanatın dışına çıkılmış, sanatta hazır nesne (ready-made)(inorganik malzeme) kullanılmaya başlanmıştır. Sanatın izleyicide, sadece beğeni uyandırması değil; sanatçının içinde bulunduğu ortamdan, kültürden, yaşamdan bir şeyler katmasıyla izleyiciyi düşündürmesi gereği üstünde durulmuştur.

Srrealizmle gerçekliğin aklın ötesine geçişini anlatması da yine inorganik bir ifade olarak algılanmaktadır. Victor Brauner'in görsellerde kullandığı kurdun inorganikliği ve cansız hale geldiğinde sanatçıda oluşturduğu etkinin bambaşka bir hale gelmesi, Meret Oppenheim'in fincanın baştaki nötr hali bize doğal gelmişken, krkle kaplanmasının şaşırtıcı yönü ise yeniden fincanı görmeyi ve tanımlatmayı gerektiren farklı bir etki oluşturmaktadır.

Neo-Dada sanatçılarından biri olan Robert Raushberg gündelik ele aldığı nesnelere (inorganik malzemeler) ile birlikte farklı malzemeleri kullanarak sanatsal sorgulamalar yapmıştır. Sanatçı, çalışmalarında doldurulmuş hayvanları (horoz, kıl keçisi, kartal...v.b), inorganik hayvanları boyalar (inorganik malzemeler) ile kullanıp sanat nesnesi olarak ele aldığı görülmektedir.

Damien Hirst, "*Kelebekler*" Resim (3.30)adlı eserinde metaforik (başkalaşım) söz konusudur. Kelebekler ilalanarak inorganik malzemeye dönüştürülerek kullanılmıştır.

Sanatların sanat yapıtında doğadaki organik ve inorganik malzemeyi seçtiğini gözlemlemekteyiz. Bu açıdan değerlendirildiğinde organik olanın yeniden üretilerek inorganige dnştrlp kullanılması bir anlamda çağın sanatına damgasını vurmuştur.

Arazi Sanat'ında Walter de Maria ve Christo-Jeanne Claude hem doğadaki organik malzemeye hem de inorganik malzemeyi çalışmalarında bir arada kullandıkları görülmektedir. Walter De Maria "*Yıldırım Alanı*" Resim (3.14) adlı eserinde doğadaki gök gürültü-şimşek ikilisi organik malzeme, yan yana dizilen yüz adet paslanmaz elik direği (inorganik) malzemeyi kullanarak elektrik akımının boşalması söz konusudur. Christo-Jeanne Claude sanatsal çalışmalarında doğayı (organik malzemeyi) ve inorganik malzeme olan kumaşı bir araya getirerek kullanmışlardır.

Çağdaş Sanatlarımızdan biri olan Susie Macmurray "*Spawn (Yumurtlamak)*" Resim (3.31.) adlı eserinde organik malzeme olan suyu ve inorganik malzeme balonu

enstalasyon çalışmasında kullanmıştır. Art Povera'da Giovanni Anselmo "*İsimsiz*" Resim (3.26) adlı çalışmasında marul organik, granit (inorganik) malzeme olarak kullanıldığı görülmektedir.

Modernizm de yaşanan sanatsal değişimler, 1970'li yıllardan günümüze kadar olan dönemi kapsayan Post Modernizm'in sanata etkileri görülmektedir. Artık geçmişin kafa tutan, sarsıcı, sorgulayıcı sanatının olmadığını, tersine aykırı biçimlerin bir arada var olduğu farklı sergileme yöntemlerinin kullanıldığını görmekteyiz.

Yapılan inceleme ve araştırmalarımın sonucunda; sanatın organik ve inorganik malzeme kullanımı olarak, belli bir noktada durmadığı, sürekli bu malzemelerin kullanılarak bir devinim içerisinde gelişmekte olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akalın, İlhan (1968). *Toprak (Oluşu, Yapısı ve Özellikleri)*. (2. Baskı) Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 356
- Antmen, Ahu (2008). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. (3. Baskı) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Aydın Çakır, Mukadder (2002). *Sanatta Eleştirelilik*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Eroğlu, Özkan (2015). *Modern Sanat*.(1.Baskı) İstanbul: Tekhne Yayınları
- Ersoy, Ayla (1983). *Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Farting, Stephen (2012). *Sanatın Tüm Öyküsü*.(Çev.: Gizem Aldoğan, Firdevs Candil Çulcu). Çin: Hayalperest Yayıncılık.
- Fineberg, Jonathan (2014). *1940'tan Günümüze Sanat*, (Çev.: Simber Atay Eskier, Görül Erinç Yılmaz). İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları,
- Gintz, Claude (2010). *Başka Yerde & Başka Biçimde*. (Çev.:Muna Cedden. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Julian, Bell (2009). *Sanatın Yeni Tarihi* (Çev.: U.Ceren Ünlü-Nurçin İleri-Rena Gürtuna). Çin: NTV Yayınları.
- Kiraz, Serhat (2002), “XX. Yüzyılın Başından XXI. Yüzyılın Başına Marcel Duchamp'tan İlginize”, *Sanat Dünyamız*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları,
- Lynton, Norbert (2009). *Modern Sanatın Öyküsü*. (Çev.: Prof. Dr. Cevat Çapan, Prof. Dr. Sadi Öziş). Çin: Remzi Kitabevi. (1982).
- O'Doherity, Brian (2013). *Beyaz Küpün İçinde (Galeri Mekânının İdeolojisi)*. (Çev.: Ahu Antmen). 2.Baskı. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Ruhrberg-Schneckenburger-Fricke-Honnef (2000). *Art of the 20th Century*. Germany: Taschen Yayınları
- Smith, Edward Lucie (2004). *20.Yüzyılda Görsel Sanatlar*. (Çev: Ebru Kılıç, Begüm Kovulmaz, Osman Akın Hay), İstanbul: Akbank Yayınları.
- Smith, Edward Lucie (2004). *20. Yüzyılda Görsel Sanatlar*. (Çev.: Ebru Kılıç, Begüm Yorulmaz, Osman Akın hay). İstanbul: Akbank Yayınları

Sözen Metin-Tanyeli Uğur (1992). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul :Remzi Kitabevi,

TDK (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK Yayınevi

Fortenberry, Diane (2015). *Tarih Boyunca Sanat (Dünya Sanat Tarihinde Üsluplar ve Akımlar)*. (Çev.: Dilek Şemdil, Süreyya Evren), (1.Baskı) İstanbul: YKY Yayınları.

TEZLER VE SÜRELİ YAYIMLAR

Akyüz, Dilek (2008). *Land Art'ın gelişimi ve Yerleşik Sanata Dönüşümü*. (Yayımlanmış Yüksek lisans tezi) İstanbul: Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Heykel Ana sanat Dalı,).

Bitmez, Mehmet Hakan (2008). *Modern Çağda Kolaj, Asamblaj, Montaj Gibi Teknik ve Anlayışlarının Heykel Sanatına Etkileri*. (Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi). Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Heykel Ana sanat Dalı.

Doğan, Hatice (2014). *Çağdaş Sanatta Çirkinlik*. (Yayımlanmış Yüksek lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Ana sanat Dalı).

İrgin, Süleyman (2016). *Nesnelerin Sanata Dönüşüm Süreçlerinde Bir Anlatı Olarak Yoksul Sanat*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Samsun: On dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kedik, Ayşe Sibel (1999). “Sanat ve İzleyici İlişisini Değişen görünümü ve Zaman Kavramı Bağlamında Land Art”, *Türkiye’de Sanat Dergisi*, Sayı:38, 99-112.

Noyan, Meltem (2001), “Kolaj, Asamblaj, Ready-Made”, *Genç Sanat Dergisi*, Sayı 86, 15.

Yılmaz, Burhan (2015), “Atık Nesneden Sanat Yapıtına Malzemenin Dönüşümü”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi Art-E*, Sayı: 15, 185-197.

Yılmaz, Serdar (1996). “1950 Sonrası Sanat Akımlarının Gelişiminde Roberts Rauschenberg’in Etkileri”, *Sanat ve Tasarım Dergisi*. İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü, 113-127.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com.stsfguid=TDK.GTS.57412d716166e4.52410607>. (23.02.2016).
- <http://etimolojiturkce.com/kelime/organik> (23.02.2016).
- <http://www.e-skop.com/skopbulten/tezler-plastik-sanatlarda-fotomontaj/3206> (03.04.2016).
- <http://sanatkaravani.com> (09.03.2016).
- <https://www.guggenheim.org> (22.03.2016).
- <http://www.tate.org> (22.03.2016).
- <http://www.e-skop.com> (20.05.2016).
- <http://sanatonline.net/guncel-sanat/cagdas-sanatin-hazir-nesneyle-imtihanı> (15.06.2016).
- <http://www.theartstory.org> (27.06.2016).
- <http://www.rauschenbergfoundation.org> (07.07.2016).
- <https://www.artsy.net> (13.07.2016).
- <http://stormking.org/artist/andy-goldsworthy/>. (02.01.2017).
- <http://www.edebiyatciyim.com/postmodernizm-nedir-ve-postmodernizmin-ozellikleri/> (02.01.2017).
- [https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1232/141077.pdf?sequence=1 &iAllowed=y](https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1232/141077.pdf?sequence=1&iAllowed=y) (05.02.2017).
- http://www.izinsizgosteri.net/asalsayi29/ali.peksen_29.html (09.03.2017).
- <http://www.themaggar.com/trash-or-treasure-macar-kultur-merkezi/> (10.04.2017).
- <http://www.tate.org.uk/art/artworks/pistoletto-doormats-t12188> (21.04.2017).
- <http://www.yardimcikaynaklar.com/formik-asit-formaldehit-ve-formol-nedir/> (08.05.2017).
- <https://collabcubed.com/2012/06/29/more-gyula-varnai-now-i-know/> (08.05.2017).
- <http://blog.kavrakoglu.com/tag/toprak-sanati/> (16.05.2017).
- <http://www.linahsiao.com> (21.05.2017).
- <http://www.ekac.org> (01.06.2017)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Selcan KALIN
Doğum Yeri ve Tarihi	Kahramanmaraş,1984
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, GSF, Resim Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Ana Sanat Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	Serigrafi Sergisi, Atatürk Üniv. GSF, 2012 "Usta-Çırak "Serigrafi Sergisi, Atatürk Üniv. GSF, 2013 GSF Mezuniyet Sergisi, AtatürkÜniv. GSF, 2014 "Usta Çırak" Serigrafi Sergisi, Girne Amerikan Üniversitesi, 2014 "Ya Kafan Dışındaysa" Karma Sergisi, Atatürk Üniv GSF,2015
İş Deneyimi	
Stajlar	Erzurum Yakutiye Güzel Sanatlar Anadolu Lisesi
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	selcankalin.4600@gmail.com
Tarih	